

Focloir-Trachtais v1.2

Jeffrey Seathrún Sardina

Feabhra 2025

Contents

1	Achoimre na dTéarmaí	6
2	Téarmaí	10
	0-shot (ainmfhocail): 0-sonra	10
	alignment (ainmfhocail): ailíniú	10
	approximation (ainmfhocail): meastachán	10
	architecture (ainmfhocail): dearadh	10
	artificial intelligence (AI) (concept) (ainmfhocail): intleacht shaorga (IS) (coincheap)	11
	artificial intelligence (AI) (system) (ainmfhocail): córas intleachta saorga (córas IS)	11
	assumption (ainmfhocail): foshuíomh	11
	baseline model (ainmfhocail): bun-samhail	12
	batch (ainmfhocail): fo-thacar	12
	batch size (ainmfhocail): méid na bhfo-thacar	13
	benchmark dataset (ainmfhocail): tacar sonraí comparáide	13
	class (ainmfhocail): aicme	13
	classification (ainmfhocail): aicmiú	14
	cluster (ainmfhocail): braisle (pointí)	14
	clustering (ainmfhocail): rangú ionduchtach	14
	co-frequency (ainmfhocail): cóimhnicíocht	15
	coefficient (ainmfhocail): comhéifeacht	15
	computer network (ainmfhocail): líonra ríomhairí	15
	computer science (ainmfhocail): ríomheolaíocht	16
	connectivity (ainmfhocail): (frása le 'ceangailte')	16
	correct fitting (ainmfhocail): foghlaim cheart	16
	correlation (ainmfhocail): comhchoibhneas	17
	counterexample (ainmfhocail): frith-shampla	17
	data (ainmfhocail): sonraí	17
	database (ainmfhocail): bunachar sonraí	17
	dataset (ainmfhocail): tacar sonraí	18
	degree (ainmfhocail): céim	18
	dense (aidiacht): dlúth	19
	dense layer (ainmfhocail): ciseal lán-cheangailte	19
	density (ainmfhocail): dlúth	19
	dimension (ainmfhocail): toise	19
	dimensionality (ainmfhocail): (frása le 'toise')	20
	directed (aidiacht): dírithe	20
	distribution (ainmfhocail): dáileadh	20
	domain (ainmfhocail): fearann	20
	dropout layer (ainmfhocail): ciseal nialas	21
	edge (ainmfhocail): ceangal	21
	efficiency (ainmfhocail): éifeachtacht (ama, fhuinnimh)	21
	embedding (ainmfhocail): leabú	22
	entity (ainmfhocail): aonad	22
	entity alignment (ainmfhocail): ailíniú aonad	22
	environment (ainmfhocail): comhthéacs cóid	23
	epoch (ainmfhocail): seal	23
	equation (ainmfhocail): cothromóid	24
	error (ainmfhocail): tomhas earráide	24
	estimate (ainmfhocail): meastachán	24
	evaluation (ainmfhocail): measúnú	25
	expression (ainmfhocail): slonn	25
	feature (ainmfhocail): airí	25
	few-shot (ainmfhocail): cúpla-sonra	26
	framework (ainmfhocail): creatlach	26
	frequency (ainmfhocail): minicíocht	26
	function (ainmfhocail): feidhm	26

generative (aidiacht): cumadóireachta	27
global (aidiacht): uilíoch	27
global maximum (ainmfhocal): uasluach uilíoch	27
global minimum (ainmfhocal): íosluach uilíoch	28
graph (ainmfhocal): graf	28
histogram (ainmfhocal): histeagram	28
hyperparameter (ainmfhocal): hipear-pharaiméadar	29
hyperparameter search (ainmfhocal): cuardach hipear-pharaiméadar	29
implementation (ainmfhocal): leagan infheidhmithe	29
information content (ainmfhocal): lucht eolais	30
input (ainmfhocal): ionchur	30
instantiation (concept) (ainmfhocal): leagan	30
instantiation (object) (ainmfhocal): réad	31
instantiation (process) (ainmfhocal): cruthú	31
inverse (aidiacht): inbhéartach	31
inverse (relation) (ainmfhocal): inbhéarta	32
knowledge graph (KG) (ainmfhocal): graf eolais (GE)	32
knowledge graph embedding (KGE) (ainmfhocal): leabú graif eolais (LGE)	32
knowledge graph embedding model (KGEM) (ainmfhocal): samhail leabaithe graif eolais (SLGE)	33
label (ainmfhocal): lipéad	33
labelled (aidiacht): le lipéad	33
latent (aidiacht): foláigh	34
layer (ainmfhocal): ciseal	34
learning rate (ainmfhocal): ráta foghlama	34
library (ainmfhocal): leabharlann (chóid)	35
link prediction (LP) (ainmfhocal): réamhinsint nasc (RN)	35
link prediction query (ainmfhocal): ceist réamhinsinte nasc	36
link prediction task (ainmfhocal): tasc réamhinsinte nasc	36
link predictor (ainmfhocal): réamhinsteoir nasc	36
linked data (LD) (ainmfhocal): sonraí nasctha (SN)	37
linked open data (LOD) (ainmfhocal): sonraí nasctha oscailte (SNO)	37
local (aidiacht): logánta	37
local maximum (ainmfhocal): uasluach logánta	38
local minimum (ainmfhocal): íosluach logánta	38
loss (ainmfhocal): pionós (foghlama)	38
loss function (ainmfhocal): feidhm phionóis	39
machine learning (ainmfhocal): ríomhfhoghlaim	39
mapping (ainmfhocal): mapa	40
maximum (ainmfhocal): uasmhéid	40
measure (ainmfhocal): tomhas	41
median (ainmfhocal): airmheán	41
metric (ainmfhocal): tomhas	41
minimum (ainmfhocal): íosluach	41
model (ainmfhocal): samhail	42
modular (aidiacht): modúlach	42
module (ainmfhocal): modúl	42
n-shot (ainmfhocal): n-sonra	43
negative (aidiacht): diúltach	43
negative (sample) (ainmfhocal): frith-shampla	43
negative sampler (ainmfhocal): frith-shamplóir	43
network (ainmfhocal): líonra	44
neural (aidiacht): néarach	44
neural network (NN) (ainmfhocal): líonra néarach (LN)	44
node (ainmfhocal): nód	44
object (ainmfhocal): cuspóir	45
ontology (ainmfhocal): ointeolaíocht	45
optimisation (ainmfhocal): feabhsúchán	45
optimiser (ainmfhocal): córas feabhsúcháin	45

output (ainmfhoc): aschur	46
overfitting (ainmfhoc): ró-fhoghlaim	46
parameter (ainmfhoc): paraiméadar	46
performance (ainmfhoc): éifeachtacht (ama, taisc)	47
plausibility (ainmfhoc): inchreidteacht	47
plausibility score (ainmfhoc): scór inchreidteachta	47
positive (aidiacht): deimhneach	48
positive (triple) (ainmfhoc): fíor-abairt (thriarach)	48
predicate (ainmfhoc): faisnéis	48
pretraining (ainmfhoc): réamh-thraenáil	48
probability (ainmfhoc): dóchúlacht	49
query (ainmfhoc): ceist	49
random (aidiacht): randamach	49
random sample (ainmfhoc): sampla fánach	50
range (ainmfhoc): raon	50
rank (ainmfhoc): ord	50
reference implementation (ainmfhoc): leagan infheidhmithe caighdeánach	51
regression (ainmfhoc): cúlú	51
regularisation (ainmfhoc): tabhairt chun rialtachta	51
regulariser (ainmfhoc): córas rialtachta	51
relation(ship) (ainmfhoc): ceangal	52
representation (ainmfhoc): leagan	52
representative (aidiacht): ionadaíochta	53
running (aidiacht): ar siúl	53
sample (ainmfhoc): sampla	53
sampler (ainmfhoc): samplóir	54
scalar (aidiacht): scálach	54
score (ainmfhoc): scór	54
scoring function (ainmfhoc): feidhm scórála	54
semantics (ainmfhoc): séimeantaic	55
set (ainmfhoc): tacar	55
sigmoid function (aidiacht): feidhm siogmóideach	55
simulation (ainmfhoc): insamhladh	56
social network (ainmfhoc): líonra cairdis	56
sparse (aidiacht): éadlúth	56
sparsity (ainmfhoc): éadlúth	57
state of the art (best) (ainmfhoc): scoth na réimse	57
state of the art (current) (ainmfhoc): staid na réimse	57
structural alignment (ainmfhoc): ailníú struchtúir	58
structural alignment framework (ainmfhoc): creatlach ailnithe struchtúir	58
structural alignment hypothesis (ainmfhoc): hipitéis ar ailníú struchtúir	58
structure (ainmfhoc): struchtúr	59
subgraph (ainmfhoc): fo-ghraf	59
subject (ainmfhoc): ainmní	59
symmetric (aidiacht): siméadrach	59
symmetry (ainmfhoc): siméadracht	60
testing (ainmfhoc): teisteáil	60
testing set (ainmfhoc): tacar teisteála	60
to approximate (ainmfhoc): meastachán a dhéanamh (ar)	60
to classify (ainmfhoc): aicmigh	61
to cluster (briathar): rangú ionduchtach a dhéanamh	61
to estimate (about) (ainmfhoc): meastachán a dhéanamh (ar)	61
to evaluate (briathar): measúnaigh	61
to finetune (briathar): mion-fheabhsú	62
to input (into) (ainmfhoc): cuir isteach (i)	62
to instantiate (briathar): cruthaigh	62
to measure (ainmfhoc): tomhais	63
to model (ainmfhoc): samhlaigh	63

to optimise (briathar): feabhsaigh	63
to output (ainmfhocail): cuir amach	64
to pretrain (briathair): réamh-thraenáil	64
to rank (briathar): cuir in ord	64
to reason (on) (briathar): réasúnaíocht a dhéanamh (ar)	65
to regularise (briathar): tabhair chun rialtachta	65
to run (briathar): cuir ar siúl	65
to sample (briathar): sampláil	66
to score (briathar): scóráil	66
to simulate (briathar): insamhail	66
to test (briathar): teisteáil	66
to train (briathar): traenáil	67
to validate (ainmfhocail): deimhnigh	67
to weight (briathar): ualaigh	67
topology (ainmfhocail): toipeolaíocht	67
training (ainmfhocail): traenáil	68
training set (ainmfhocail): tacar traenála	68
transfer learning (ainmfhocail): tras-fhoghlaim	68
transitivity (ainmfhocail): aistreach	69
triple (ainmfhocail): abairt thriarach	69
underfitting (ainmfhocail): foghlaim easnamhach	69
unseen (aidiacht): neamh-fheicthe	70
validation (ainmfhocail): deimhniú	70
validation set (ainmfhocail): tacar deimhnithe	70
vector (ainmfhocail): veicteoir	70
weight (ainmfhocail): ualach	71
weighted (aidiacht): ualaithe	71

Tagairtí

72

1 Achoimre na dTéarmaí

Béarla	Gaeilge
0-shot	0-sonra
alignment	ailíniú
approximation	meastachán
architecture	dearadh
artificial intelligence (AI) (concept)	intleacht shaorga (IS) (coincheap)
artificial intelligence (AI) (system)	córas intleachta saorga (córas IS)
assumption	foshuíomh
baseline model	bun-samhail
batch	fo-thacar
batch size	méid na bhfo-thacar
benchmark dataset	tacar sonraí comparáide
class	aicme
classification	aicmiú
cluster	braisle (pointí)
clustering	rangú ionduchtach
co-frequency	cóimhinicíocht
coefficient	comhéifeacht
computer network	líonra ríomhairí
computer science	ríomheolaíocht
connectivity	(frása le 'ceangailte')
correct fitting	foghlaím cheart
correlation	comhchoibhneas
counterexample	frith-shampla
data	sonraí
database	bunachar sonraí
dataset	tacar sonraí
degree	céim
dense	dlúth
dense layer	ciseal lán-cheangailte
density	dlúth
dimension	toise
dimensionality	(frása le 'toise')
directed	dírthe
distribution	dáileadh
domain	fearann
dropout layer	ciseal nialas
edge	ceangal
efficiency	éifeachtacht (ama, fhuinnimh)
embedding	leabú
entity	aonad
entity alignment	ailíniú aonad
environment	comhthéacs cóid
epoch	seal
equation	cothromóid
error	tomhas earráide
estimate	meastachán
evaluation	measúnú
expression	slonn
feature	airí
few-shot	cúpla-sonra
framework	creatlach
frequency	minicíocht

function	feidhm
generative	cumadóireachta
global	uilíoch
global maximum	uasluach uilíoch
global minimum	íosluach uilíoch
graph	graf
histogram	histeagram
hyperparameter	hipear-pharaiméadar
hyperparameter search	cuardach hipear-pharaiméadar
implementation	leagan infheidhmithe
information content	lucht eolais
input	ionchur
instantiation (concept)	leagan
instantiation (object)	réad
instantiation (process)	cruthú
inverse	inbhéartach
inverse (relation)	inbhéarta
knowledge graph (KG)	graf eolais (GE)
knowledge graph embedding (KGE)	leabú graif eolais (LGE)
knowledge graph embedding model (KGEM)	samhail leabaithe graif eolais (SLGE)
label	lipéad
labelled	le lipéad
latent	folaigh
layer	ciseal
learning rate	ráta foghlama
library	leabharlann (chóid)
link prediction (LP)	réamhinsint nasc (RN)
link prediction query	ceist réamhinsinte nasc
link prediction task	tasc réamhinsinte nasc
link predictor	réamhinsteoir nasc
linked data (LD)	sonraí nasctha (SN)
linked open data (LOD)	sonraí nasctha oscailte (SNO)
local	logánta
local maximum	uasluach logánta
local minimum	íosluach logánta
loss	pionós (foghlama)
loss function	feidhm phionóis
machine learning	ríomhfhoghlaim
mapping	mapa
maximum	uasmhéid
measure	tomhas
median	airmheán
metric	tomhas
minimum	íosluach
model	samhail
modular	modúlach
module	modúl
n-shot	n-sonra
negative	diúltach
negative (sample)	frith-shampla
negative sampler	frith-shamplóir
network	líonra
neural	néarach
neural network (NN)	líonra néarach (LN)
node	nód

object	cuspoir
ontology	ointeolaíocht
optimisation	feabhsúchán
optimiser	córas feabhsúcháin
output	aschur
overfitting	ró-fhoghlaim
parameter	paraiméadar
performance	éifeachtacht (ama, taise)
plausibility	inchreidteacht
plausibility score	scór inchreidteachta
positive	deimhneach
positive (triple)	fíor-abairt (thriarach)
predicate	faisnéis
pretraining	réamh-thraenáil
probability	dóchúlacht
query	ceist
random	randamach
random sample	sampla fánach
range	raon
rank	ord
reference implementation	leagan infheidhmithe caighdeánach
regression	cúlú
regularisation	tabhairt chun rialtachta
regulariser	córas rialtachta
relation(ship)	ceangal
representation	leagan
representative	ionadaíochta
running	ar siúl
sample	sampla
sampler	samplóir
scalar	scálach
score	scór
scoring function	feidhm scórála
semantics	séimeantaic
set	tacar
sigmoid function	feidhm siogmóideach
simulation	insamhladh
social network	líonra cairdis
sparse	éadhlúth
sparsity	éadhlúth
state of the art (best)	scoth na réimse
state of the art (current)	staid na réimse
structural alignment	ailíniú struchtúir
structural alignment framework	creatlach ailínithe struchtúir
structural alignment hypothesis	hipitéis ar ailíniú struchtúir
structure	struchtúr
subgraph	fo-ghraf
subject	ainmní
symmetric	siméadrach
symmetry	siméadracht
testing	teisteáil
testing set	tacar teisteála
to approximate	meastachán a dhéanamh (ar)
to classify	aicmigh
to cluster	rangú ionduchtach a dhéanamh

to estimate (about)	meastachán a dhéanamh (ar)
to evaluate	measúnaigh
to finetune	mion-fheabhsú
to input (into)	cuir isteach (i)
to instantiate	cruthaigh
to measure	tomhais
to model	samhlaigh
to optimise	feabhsaigh
to output	cuir amach
to pretrain	réamh-thraenáil
to rank	cuir in ord
to reason (on)	réasúnaíocht a dhéanamh (ar)
to regularise	tabhair chun rialtacha
to run	cuir ar siúl
to sample	sampláil
to score	scóráil
to simulate	insamhail
to test	teisteáil
to train	traenáil
to validate	deimhnigh
to weight	ualaigh
topology	toipeolaíocht
training	traenáil
training set	tacar traenála
transfer learning	tras-fhoghlaim
transitivity	aistreach
triple	abairt thriarach
underfitting	foghlaim easnamhach
unseen	neamh-fheicthe
validation	deimhniú
validation set	tacar deimhnithe
vector	veicteoir
weight	ualach
weighted	ualaithe

Table 1: Liosta na dtéarma Béarla ar fad agus a leagan Gaeilge, curtha in ord de réir na dtéarmaí Béarla.

2 Téarmaí

0-shot (ainmfhocal): 0-sonra

sainmhíniú (ga): Cur chuige mion-fheabsaithe ina bhfuil an tsamhail réamh-thraenáilte teisteáilte ar tacar sonraí nua gan mion-fheabsú ar bith.

sainmhíniú (en): A finetuning protocol in which the pretrained model is directly tested on a new dataset without finetuning.

Tagairtí:

- sonra: féach ar an téarma 'database / bunachar sonraí'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'n-shot / n-sonra'.

alignment (ainmfhocal): ailíniú

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs an tráchtas seo, cé chomh maith is a luíonn dá thomhas / cáilíochtaí le chéile ar leibhéal leathan.

sainmhíniú (en): In the context of this thesis, how well two measures / quantities relate to each other in general terms.

Tagairtí:

- ailíniú: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma ar fáil i gcomhthéacs comhchosúil sna foclóirí thuas.

approximation (ainmfhocal): meastachán

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, luach a dhéanann cur síos cainníochtúil ar fheiniméan éigin, gan a bheith iomlán cruinn.

sainmhíniú (en): In a mathematical context, a value that gives a quantitative description of some phenomenon, but which may not be entirely exact.

Tagairtí:

- meastachán: féach ar an téarma 'estimate / meastachán'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'estimate / meastachán'.

architecture (ainmfhocal): dearadh

sainmhíniú (ga): An struchtúr matamaiticiúil atá ar líonra néarach.

sainmhíniú (en): The mathematical structure of a neural network.

Tagairtí:

- dearadh: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear 'dearadh' seachas 'aitireacht' toisc gurb é an rud is tábhachtaí ná cé chaoi a rinneadh an líonra néarach a dhearadh; sin le ré, rogha an dearthóra.
- Níl cúis ar bith ann, ar thaobh na ríomheolaíochta de, idirdhealú a dhéanamh idir 'design' agus 'architecture' (agus úsáidtear mar an gcéanna an dá fhocal). Tá 'dearadh' níos léire i nGaeilge toisc go mbíonn ailtireacht ag trácht, den chuid is mó, ar ailtireacht foirgneamh (mar a fheictear i bhFoclóir Uí Dhónaill). Roghnaítear 'dearadh' seachas 'aitireacht' mar sin.

artificial intelligence (AI) (concept) (ainmfhocal): intleacht shaorga (IS) (coincheap)

sainmhíniú (ga): An coincheap taobh thiar de chórais intleachta saorga; nó, an intleacht atá acu mar choincheap teibí.

sainmhíniú (en): The concept behind artificial intelligence systems; or, the intelligence they have as an abstract concept.

Tagairtí:

- intleacht: féach ar an téarma 'artificial intelligence (AI) (system) / córas intleachta saorga'
- saorga: féach ar an téarma 'artificial intelligence (AI) (system) / córas intleachta saorga'

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní féidir an téarma seo a úsáid chun trácht a dhéanamh ar chóras intleachta shaorga. Ní bhaineann an focal 'intleacht' ach le coincheap teibí na hintleachta (féach ar Foclóir Uí Dhónaill mar fhianaise air sin).
- Féach chomh maith ar an téarma 'artificial intelligence (AI) (system) / córas intleachta saorga'.

artificial intelligence (AI) (system) (ainmfhocal): córas intleachta saorga (córas IS)

sainmhíniú (ga): Córas ríomhaireachta a bhfuil mar aidhm aige gníomhú ar nós go bhfuil intleacht nó cumas smaointe aige. Ní bhíonn intleacht shaorga bunaithe ar chórais ríomhfhoghlama i gcónaí, ach is sórt intleachta saorga iad chuile córas ríomhfhoghlama.

sainmhíniú (en): A computational system that aims to act as though it has intelligence or the ability to think. Artificial intelligence is not always based on machine learning, but all machine learning systems are forms of artificial intelligence.

Tagairtí:

- córas: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- intleacht: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- saorga: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tagann an téarma seo as an aidhm atá le hintleacht shaorga .i. gníomhú ar nós go bhfuil intleacht ann ('intleacht') gan í a bheith ann dáiríre ('saorga').

assumption (ainmfhocal): foshuíomh

sainmhíniú (ga): Ráiteas a chuirtear i gcás gur fíor é.

sainmhíniú (en): A statement that is taken to be true.

Tagairtí:

- foshuíomh: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- De réir Fhoclóirí Uí Dhónaill agus De Bhaldraithe, is téarma fealsúnachta é seo. Cloíonn sé sin leis an gcomhthéacs eolaíochta atá i gceist leis an tráchtas seo.
- Is féidir 'cur i gcás' nó 'beirtear leis' a úsáid chomh maith i bhfrása chun brí chomhchosúil leis seo a chur in iúl.

baseline model (ainmfhocal): bun-samhail

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghla, samhail (chaighdeánach) a úsáidtear chun comparáid a dhéanamh le samhlacha (nua) eile agus iad á meas.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, a (standard) model that is used to compare to other (new) models to evaluate them.

Tagairtí:

- bun-: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- samhail: féach ar an téarma 'model / samhail'

Nótaí Aistriúcháin:

- Cé go bhfuil an téarma 'baseline' -l 'bunlíne' ar fáil i bhFoclóir de Bhaldraithe agus i bhFoclóir Uí Dhónaill, ní luann siad comhthéacs áirithe ar bith leis. Toisc gur foclóirí ginearálta iad, is cinnte ach raibh ríomheolaíocht ar intinn ag a n-údar agus iad ag cur an téarma seo isteach. Glactar le 'bunlíne' cinnte, toisc gur as foinse dúchasach a thagann sé. Sin ráite, cuirtear téarma eile ar fáil anseo toisc go bhfuil fianaise ann sna foclóirí céanna go bhfuil ciall leis, agus toisc é a bheith in ann trácht níos cruinne agus níos léire a dhéanamh ar an sórt 'bunlíne' atá i gceist anseo: samhail ríomhfhoghla.
- Sin ráite, más 'baseline' níos ginearálta atá i gceist, ba cheart an téarma 'bunlíne' a úsáid. Agus fiú i gcomhthéacs ríomhfhoghla, tá fianaise ann go bhfuil ciall leis sin chomh maith ó na foclóirí thuas.

batch (ainmfhocal): fo-thacar

sainmhíniú (ga): Le linn an phróisis traenála, grúpa sonraí as an tacar traenála a thugtar don tsamhail ríomhfhoghla chun ligean di foghlaim. Uaireanta, úsáidtear fo-thacar de thacar teisteála / deimhnithe le linn an próisis teisteála / deimhnithe chomh maith.

sainmhíniú (en): During the training process, a group of data points from the training set that are given to the machine learning model to allow it to learn. Sometimes, batches of the testing and validation sets are used during testing and validation as well.

Tagairtí:

- fo-: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- tacar: féach ar an téarma 'set / tacar'

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarmaí díreach ar fáil le bríonna chomhchosúla.
- Féach chomh maith ar an téarma 'set / tacar'.
- Is é 'baise' atá ar Tearma.ie ina chomhair seo. Tá an téarma sin le feiceáil i bhFoclóir Uí Dhónaill le brí comhchiallach. Sin ráite, is éard is 'batch' ann ná fo-thacar den tacar traenála, teisteála, nó deimhnithe. Meastar mar sin go mbíonn fo-thacar níos cruinne sa gcomhthéacs seo

batch size (ainmfhocal): méid na bhfo-thacar

sainmhíniú (ga): Cé chomh mór (.i. cé mhéid pointe sonraí) atá i chuile fho-thacar le linn ríomhfhoghlama.

sainmhíniú (en): How large (i.e. how many data points) are in each batch during learning.

Tagairtí:

- méid: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- fo-thacar: féach ar an téarma 'batch / fo-thacar'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'batch / fo-thacar'.

benchmark dataset (ainmfhocal): tacar sonraí comparáide

sainmhíniú (ga): Tacar sonraí a úsáidtear chun samhlacha ríomhfhoghlama a mheasúnú agus a chur i gcomparáid lena chéile.

sainmhíniú (en): A dataset that is used to evaluate and compare machine learning models.

Tagairtí:

- tacar sonraí: féach ar an téarma 'dataset / tacar sonraí'
- comparáid: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Níl an téarma Béarla 'benchmark' ar fáil i gceann ar bith de na foclóirí atá in úsáid chun an Foclóir Tráchtais a chur le chéile. Bhí gá le téarma cumtha as nua mar sin. Roghnaíodh 'tacar sonraí comparáide' toisc gurb é aidhm 'benchmark dataset' ná a bheith úsáidte chun samhlacha ríomhfhoghlama a chur i gcomparáid lena chéile.
- Tá 'tagarmharc' ar Foclóir.ie – ach ní féidir bunús ar bith a fháil dó sin sna foinse dúchasacha atá in úsáid anseo. Ní ghlactar leis mar sin.

class (ainmfhocal): aicme

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs an taise rangaithe, ceann ar bith de na lipéad ar féidir é a chur le sonraí ionchuir le linn rangaithe. I gcomhthéacs cliarlathais, ointeolaíochta, nó tacsanomaíochta, sórt nó cineál réada sa gcliarlathas / san ointeolaíocht / sa tacsanomaíocht.

sainmhíniú (en): In the context of classification, any one of the labels that can be given to input data during classification. In the context of a hierarchy, ontology, or taxonomy, a sort or type of object present in the hierarchy / ontology / taxonomy

Tagairtí:

- rang: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí comhchosúil ó na foclóirí thuas.
- Tá an téarma seo le fáil i gcomhthéacs staitistice i Stórchiste sa téarma 'class interval / eatramh aicme'.

classification (ainmfhocal): aicmiú

sainmhíniú (ga): Tasc ríomhfhoghlama a bhfuil mar aidhm aige lipéad ('rang') a chur le chuile phointe sonraí ionchuir. Mar shampla, íomhánna a bhfuil madra nó cat iontu a rangú de réir an atá sa íomhá.

sainmhíniú (en): The machine learning task that aims to assign a label ('class') to every input data point. For example, classifying images of dogs or cats based on the animal in the image.

Tagairtí:

- rangáigh: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí comhchosúil ó na foclóirí thuas.

cluster (ainmfhocal): braisle (pointí)

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, grúpa pointí atá ghar dá chéile, nó cosúil lena chéile, de réir tomhais éigin.

sainmhíniú (en): In the context of mathematics, a group of points that are close to each other, or similar to each other, according to some metric.

Tagairtí:

- braisle: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]
- pointe: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- De réir Foclóir Uí Dhuinín, is éard is braisle ann ná 'mass, lump, nó cluster'. Luaitear é i measc roinnt focal eile (.i. triopall, mogall, crobhaing, clibín, agus cloigín) a bhfuil an bhrí chéanna (nó chomhchosúil) luaite leo. Astu siúd, bíonn 'triopall' luaite i comhthéacs plandaí (m.sh triopall caor), agus gan a bheith luaite i gcomhthéacs níos leithne. Bíonn 'mogall' luaite mar théarma teicniúil na luibheolaíocht, agus mar fhocal níos ginearálta le bhrí eile. Bíonn na focail eile luaite i gcomhthéacsanna níos ginearálta. Sin ráite, bíonn 'mass' luaite le 'braisle' mar bhrí eile – brí a luíonn le húsáid 'braisle' mar 'mass of points'. Ní bhíonn bríonna chomh ceangailte sin don bhrín atá de dhíth anseo ag na focail eile. Glactar leis mar sin.
- Ní gá 'braisle pointí' a rá, ach i dócha gur léire é mar théarma, toisc nach bhfuil 'braisle' luaite mar théarma matamaitice cheana sna foclóirí thuas.
- Tá 'pointe' le fáil mar théarma matamaitice i bhFoclóir Uí Dhónaill agus i Stórchiste, agus le brí níos leithne sna foclóirí eile.

clustering (ainmfhocal): rangú ionductach

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, an próiseas a bhaineann le pointí sonraí a rangú nuair nach bhfuil eolas ar bith céard iad na ranganna cearta (ná an méid ranganna fiú) ar fáil roimh ré, sa gcaoi gur gá iad sin a fhoghlaim go hionductach.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, the process related to assigning a class to data points when there is no knowledge in advance of what the correct labels are (or even how many there are), such that the learning must be done inductively.

Tagairtí:

- rangáigh: féach ar an téarma 'classification / rangú'
- ionductach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Stórchiste an téarma 'ionduchtach' i gcomhthéacs matamaitice. Luann na foclóirí eile é i gcomhthéacs níos ginearálta, ach leis an mbrí chéanna.
- Is éard is 'clustering' ann mar thasc ríomhfhoghlama ná lipéad ranga a chur le pointí sonraí nach bhfuil lipéad ar bith leo. Tá sé an-cheangailte le rangú mar thasc, ach amháin nach bhfuil fios na ranga cearta ar fáil don chóras ríomhfhoghlama roimh ré. Sin le rá, is tasc ionduchtach é. Is as an bun-choincheap seo a roghnaítear 'rangú ionduchtach' mar théarma.
- Tá 'braisliú' le feiceáil ar Focloir.ie – focal a thagann as an bhfréamh 'braisle'. Ní bhíonn an leagan briathair 'braisliú' le feiceáil i bhfoclóir dúchasach ar bith. Ní ghlactar leis mar sin sa gcomhthéacs matamaitice seo.
- Féach ar an téarma 'classification / rangú'.

co-frequency (ainmfhocal): cóimhnicíocht

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais, cé chomh minic is a bhíonn dhá nód / cheangal (nó níos mó) le chéile sna habairtí thriaracha céanna sa ngraf.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph, how often two (or more) nodes / edges are part of the same triples in the graph.

Tagairtí:

- minicíocht: féach ar an téarma 'frequency / minicíocht'
- comh-: De Bhaldraithe (1978) [3]*, Dineen (1934) [1], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Níl an réimír Béarla 'co-' i bhFoclóir De Bhaldraithe mar théarma ar leith, ach úsáidtear é (agus a leagan Gaeilge 'comh-' i roinnt maith focail ann.
- Is é 'cómh' atá i bhFoclóir Uí Dhuinnín, ach glactar leis gurb in an focal céanna
- De réir Foclóir Uí Dhónaill, scríobhtar có(i)- seachas comh- nuair atá an réimír seo curtha roimh focal a thosaíonn le 'm' nó le 'n', mar a tharlaíonn anseo.
- Féach chomh maith ar an téarma 'frequency / minicíocht'.

coefficient (ainmfhocal): comhéifeacht

sainmhíniú (ga): Uimhir scálach a úsáidtear chun uimhir nó athróg eile a mhéadú fúithi.

sainmhíniú (en): A scalar value multiplied with another number or variable.

Tagairtí:

- comhéifeacht: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma luaite mar théarma matamaitice sna foclóirí thuas.

computer network (ainmfhocal): líonra ríomhairí

sainmhíniú (ga): Graf nó graf eolais ina gcuireann nóid daoine in iúl, agus ina mbíonn ceangail ann a léiríonn gur féidir le dá ríomhaire nascadh lena chéile.

sainmhíniú (en): A graph or knowledge graph in which nodes represent computers, and edges represent the that two computers can link to each other.

Tagairtí:

- líonra: féach ar an téarma 'network / líonra'
- ríomhaire: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Tá 'ríomhaire' i bhFoclóir Uí Dhuinn le brí níos sine (ag trácht ar áireamhán seachas ar ríomhaire an lae inniu).
- Tá an dá fhocal (líonra agus ríomhaire) díreach ar fáil ó na foclóirí thuas le brí comhchosúil.
- Féach chomh maith ar an téarma 'network / líonra.'

computer science (ainmfhocal): ríomheolaíocht

sainmhíniú (ga): an réimse staidéar atá dírithe ar algartaim, ar bogearraí, agus ar ríomhchlárúchán.

sainmhíniú (en): the field of study that focuses on algorithms, software, and computer programing.

Tagairtí:

- ríomheolaíocht: Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma iomlán ar fáil i bhfoclóir iontaofa. Glactar leis.

connectivity (ainmfhocal): (frása le 'ceangailte')

sainmhíniú (ga): Cé chomh ceangailte is atá cuid de ghraf eolais (.i. nód nó ceangal) le codanna eile den ghraf céanna.

sainmhíniú (en): How connected one part of a knowledge graph (i.e. a node or edge) is with other parts of the same graph.

Tagairtí:

- ceangailte: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Níl téarma dó seo ar fáil go díreach ó Fhoclóir Uí Dhónaill, De Bhaldraithe, Uí Dhónaill agus Uí Maoileoin, ná Uí Dhuinn. Cé go bhfuil dlús ann (mar 'density' i gcomhthéacs eolaíochta), is iomaí saghsanna dlúis atá ann i ngraf eolais, agus níl 'connectivity' ach ar cheann amháin acu sin. Fágtar gan téarma ar leith é seo mar sin, agus úsáidtear frása leis an téarma 'ceangailte' mar sin.
- Samplaí: Cé chomh ceangailte is atá rud, nód atá an-cheangailte le nóid eile, srl.

correct fitting (ainmfhocal): foghlaim cheart

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, foghlaim réasúnta iomlán atá in ann patrúin ginearálta an tacaíra traenála a fhoghlaim gan a bheith ag ró-fhoghlaim ná an foghlaim go heasnamhach.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, reasonably complete learning that can extract general patterns from the training set without overfitting or underfitting.

Tagairtí:

- foghlaim: féach ar an téarma 'machine learning / ríomhfhoghlaim'
- ceart: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'machine learning / ríomhfhoghlaim'

correlation (ainmfhocal): comhchoibhneas

sainmhíniú (ga): Cáilíocht matamaiticiúil a dhéanann cur síos ar cé chomh maith is a luíonn dhá shraith uimhreacha lena chéile.

sainmhíniú (en): A mathematical quantity that describes how well two lists of numbers relate.

Tagairtí:

- comhchoibhneas: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Tá 'cómh' agus 'cóibhneas' ar fáil i bhFoclóir Uí Dhuinn, ach ní chuirtear le chéile iad ann
- Téarma ar fáil ó Fhoclóir Uí Dhónaill agus ó Fhoclóir De Bhaldraithe.
- Is iomaí téamaí a bhfuil an bhrí chéanna luaite leo i roinnt foclóir – comhghaol, comhghaolú, comhghaolúchán, agus comhchoibhneas. Roghnaíodh comhchoibhneas toisc é a bheith ceangailte le coibhneas teibí, seachas le gaoil clainne / daonna (amháin).

counterexample (ainmfhocal): frith-shampla

sainmhíniú (ga): Sonra a úsáidtear chun cur in iúl do shamhail ríomhaireachta rud atá mícheart nó nár cheart dó a fhoghlaim.

sainmhíniú (en): A data point that is used to instruct a machine learning model about something that is incorrect or should not be learned.

Tagairtí:

- frith-: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- sampla: féach ar an téarma 'sample / sampla'

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní fheictear 'frith-shampla' i bhfoclóir ar bith, ach an réimír agus focal thuas.

data (ainmfhocal): sonraí

sainmhíniú (ga): léiriú cainníochtúil nó cineálach ar rud.

sainmhíniú (en): a quantitative or qualitative description of something.

Tagairtí:

- sonraí: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear an leagan iolra de gnáth, toisc gur annamh ar fad a bhíonn trácht ar sonra amháin, ach ar thacar sonraí.

database (ainmfhocal): bunachar sonraí

sainmhíniú (ga): Bailiúchán sonraí ar ríomhaire a bhfuil struchtúr loighciúil righin leis.

sainmhíniú (en): A collection of data on a computer with a strict logical structure.

Tagairtí:

- bunachar*: Dineen (1934) [1], Ó Dónaill (1977) [2]
- sonra: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Úsáidtear 'bunachair' mar leagan iolra den téarma seo, cé nach bhfuil leagan iolra den fhocal 'bunachar' luaite i bhFoclóir Uí Dhónaill.
- Tá 'bunachar sonraí' ar fáil mar aistriúchán ar 'database' ar Focloir.ie agus ar Tearma.ie, ach níl i bhfoclóir ar bith eile a úsáidtear sa tráchtas seo (.i. Ó Dónall, Ua Duinnín, srl). Sin ráite, tá idir 'bunachar' agus 'sonra' ar fáil i go leor foclóirí eile, agus níl fianaise ar bith ann go mbeadh an téarma 'bunachar sonraí' mí-nádúrtha dá bharr sin. Móide sin, níl cúis ar bith téarma eile le brí gaolmhar (m.sh. 'foras sonraí') a chumadh nua atá téarma cuí ann cheana féin. Glactar le 'bunachar sonraí' mar sin.
- Úsáidtear 'sonraí' san uimhir iolra toisc go bhfuil níos mó ná sonra amháin i nach uile bunachar sonraí (nach mór).

dataset (ainmfhocal): tacar sonraí

sainmhíniú (ga): Grúpa sonraí curtha le chéile, go háirithe chun samhlacha ríomhfhoghlama a thraenáil nó a mheasúinú.

sainmhíniú (en): A set of data that is gathered together, especially to be used for training or evaluating machine learning models.

Tagairtí:

- tacar: féach ar an téarma 'set / tacar'.
- sonra: féach ar an téarma 'data / sonraí'.

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma cruthaithe go díreach as an dá théarma thuas.
- Féach chomh maith ar an téarma 'data / sonraí'.
- Féach chomh maith ar an téarma 'set / tacar'.

degree (ainmfhocal): céim

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs nóid i ngraf eolais, cé mhéid ceangal atá aige le nóid eile sa ngraf.

sainmhíniú (en): In the context of a node in a knowledge graph, how many connections it has with other nodes in the graph.

Tagairtí:

- céim: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann na foclóirí thuas (seachas Foclóir Uí Dhuinnín) 'céim' mar téarma geoiméadrachta / eolaíochta. Ní hionann 'céim' geoiméadrachta agus 'céim' nóid i ngraf eolais. Cé is moite de sin, is féidir 'céim' a úsáid i gcomhthéacs eolaíochta chun trácht a dhéanamh ar cé chomh fása / láidir / srl is atá rud (.i. céim teochta). Luíonn sé seo lé 'céim' mhinicíochta i ngraf – cé chomh coitianta is atá nóid amháin.

dense (aidiacht): dlúth

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais (nó fo-ghraif), an-cheangailte le codanna eile den ghraf / den fho-ghraf.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph (or subgraph), highly connected with other parts of the same graph / subgraph.

Tagairtí:

- dlúth: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil.

dense layer (ainmfhocal): ciseal lán-cheangailte

sainmhíniú (ga): Ciseal i líonra néarach ina bhfuil chuile néaróg ionchuir ceangailte le chuile néaróg aschuir.

sainmhíniú (en): A layer in a neural network in which every input neuron is connected to every output neuron.

Tagairtí:

- ciseal: féach ar an téarma 'layer / ciseal'
- lán-: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- ceangailte: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear 'lán-cheangailte' seachas 'dlúth' toisc go bhfuil sé níos léire ón tús.

density (ainmfhocal): dlúth

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais (nó fo-ghraif), cé chomh dlúth is atá sé.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph (or subgraph), how dense it is.

Tagairtí:

- dlúth: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil.

dimension (ainmfhocal): toise

sainmhíniú (ga): Ag trácht ar spás veicteora, líon na n-uimhreacha atá i ngach uile veicteoir sa spás céanna; nó, ais amháin den spás sin.

sainmhíniú (en): Regarding a vector space, the number of elements contained in each vector in that space; or, one axis of that space.

Tagairtí:

- toise: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Is mar sórt tomhais, seachas toise matamaiticiúil, a fheictear an téarma sna foclóirí seo.
- I bhFoclóir Uí Dhónaill agus i Stórchiste, luaitear 'toise' mar théarma matamaitice.

dimensionality (ainmfhocal): (frása le 'toise')

sainmhíniú (ga): Ag trácht ar spás veicteora, líon na n-uimhreacha atá i ngach uile veicteoir sa spás céanna; nó, an t-airí ruda a bhfuil toisí aige.

sainmhíniú (en): Regarding a vector space, the number of elements contained in each vector in that space; or, the property of having dimensions.

Tagairtí:

- toise: féach ar an téarma 'dimension / toise'

Nótaí Aistriúcháin:

- féach ar an téarma 'dimension / toise'

directed (aidiacht): dírithe

sainmhíniú (ga): Ag tagairt ar cheangal in abairte triaraí, ag ceangal an nód tosaigh (an ainmfhocal) leis an nód deiridh (an cuspóir) in ord.

sainmhíniú (en): Regarding an edge in a triple, providing an order-aware mapping of a source node (the subject) to a target node (the object).

Tagairtí:

- dírithe: Dineen (1934) [1], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear an téarma seo i gcomhthéacs treo radhairc, aidhm ghunna, agus ar eile. Sin ráite, tá an bhrí sin an-ghar don bhrí atá i gceist anseo. Glactar leis mar théarma mar sin.

distribution (ainmfhocal): dáileadh

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs tacar / liosta uimhreacha, léiriú staitistiúil ar cé chomh minic is a tarlaíonn chuile luach, nó chuile réimse luachanna, ann.

sainmhíniú (en): In the context of a set / list of numbers, a statistical description of how often each value, or each range of values, occurs.

Tagairtí:

- dáileadh: Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma ar fáil sa gcomhthéacs matamaiticiúil céanna i Stórchiste.
- Níl an téarma seo luaite i comhthéacs chomhchosúil i bhFoclóir ar bith eile atá á úsáid anseo.

domain (ainmfhocal): fearann

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, tacar luacha ar féidir iad a úsáid mar ionchur i bhfeidhm éigin. I gcomhthéacs faisnéise i ngraf eolais, tacar nód ar féidir leo bheith mar ainmnithe in abairtí triaracha leis an bhfaisnéis sin.

sainmhíniú (en): In the context of mathematics, the set of values that can be output by some function. In the context of a predicate in a knowledge graph, the set of nodes that can be used as objects in triples with that predicate.

Tagairtí:

- fearann: De Bhaldraithe (1978) [3]*, Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar ó Stórchiste fáil leis an mbrí chéanna i gcomhthéacs matamaitice.
- * Cé go bhfuil an téarma seo i bhFoclóir De Bhaldraithe, ní luaitear comhthéacs ar bith leis, agus níl sé cinnte mar sin an raibh bhrí matamaiticiúil i gceist ann nó nach raibh.
- Cé go bhfuil an focal seo i bhFoclóir Uí Dhónaill, i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin, agus i bhFoclóir Uí Dhuinín, is mar limistéar talún seachas mar thacar luacha matamaitice a bhíonn sé luaite iontu.

dropout layer (ainmfhocal): ciseal nialas

sainmhíniú (ga): Ciseal i líonra néarach ina bhfuil luach roinnt néaróg ionadaithe le 0 go randamach.

sainmhíniú (en): A layer in a neural network in which the value of some neurons is randomly replaced by 0.

Tagairtí:

- ciseal: féach ar an téarma 'layer / ciseal'
- nialas: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní iarrtar 'dropout' a aistriú go litriúil toisc é sin a bheith i bhfad níos foclaí, gan buntáiste léir ag baint leis.

edge (ainmfhocal): ceangal

sainmhíniú (ga): cuid de ghraf a nascann (nó a cheanglaíonn) dhá nód le chéile.

sainmhíniú (en): an element of a graph that serves to connect two nodes.

Tagairtí:

- ceangal: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Is mar thagairt d'fheistiú (le rópa) a úsáidtear an téarma seo den chuid is mó sna foclóirí. Sin ráite, is féidir a rá chomh maith go bhfuil dhá nód a bhfuil ceangal eatarthu 'feistithe' lena chéile, sa chaoi nach measann an t-údar gur bac ar bith é sin ar úsáid an fhocail 'ceangal' leis an mbrí nua seo.
- Seo an téarma céanna is a úsáidtear chun 'relation(ship)' a chur in iúl, toisc go bhfuil an bhrí chéanna leis.

efficiency (ainmfhocal): éifeachtacht (ama, fhuinnimh)

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomheolaíochta cé chomh maith is atá samhail nó próiseas ar thaobh an ama / úsáid fhuinnimh de.

sainmhíniú (en): In the context of computer science, how effective a model is according to time take or energy used.

Tagairtí:

- éifeachtacht: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil leis an mbrí chéanna ó na foclóirí thuas.
- Féach chomh maith ar an téarma 'performance / éifeachtacht (ama, taisc)'.

embedding (ainmfhocal): leabú

sainmhíniú (ga): próiseas ríomhfhoghlama a dhéanann nód nó ceangal a chur i spás veicteora; nó, an veicteoir é féin sa spás veicteora a chuireann nód nó ceangal in iúl.

sainmhíniú (en): a machine learning process that places nodes or edges into a vector space; or, the vector itself in embedding space that represents a node or edge.

Tagairtí:

- leabú: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear 'leabú' sna foclóirí chun tagairt a dhéanamh ar leabú fisiciúil: mar shampla, cloch a leabú i moirtéal. Sin ráite, níl sa bhrí nua (ríomheolaíochta) seo ach leabú i rud neamh-fhisiciúil – spás veicteora. Mar sin, glactar le húsáid an téarma seo.

entity (ainmfhocal): aonad

sainmhíniú (ga): Coincheap nó réad amháin, go háirithe agus é samhlaithe mar nód i ngraf eolais, mar sonra i mbunachar sonraí, nó mar ainm i dtéacs scríofa go nádúrtha.

sainmhíniú (en): A single concept or object, especially one when represented by a node in a knowledge graph, a data point in a database, or a name in a natural language text.

Tagairtí:

- aonad: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Roghnaíodh 'aonad' seachas 'aonán' toisc brí níos leithne a bheith i gceist leis. Feictear i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin gurb ionann aonad agus 'rud amháin ann féin' – a bhrí díreach atá de dhíth. Ní shin mar a bhíonn le 'aonán', áfach – bíonn an téarma sin luaite i bhFoclóir Uí Dhónaill agus i bhFoclóir De Bhaldraithe mar théarma bitheolaíochta; sin le rá, déanann sé trácht ar aonán beo (amháin). Cinntear 'aonad' a úsáid mar sin.
- I gcomhthéacs graf eolais, más é nód sa ngraf atá i gceist, is dócha gur léire 'nód' a úsáid seachas 'aonad'. Más é an coincheap taobh thiar den nód atá i gceist, áfach, bheadh an-chúis ann an focal 'aonad' a úsáid.

entity alignment (ainmfhocal): ailíniú aonad

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, tasc a bhfuil i gceist aige réamhinsint a dhéanamh ar cén aonaid ar leith i dtacar sonraí atá dáiríre ag seasamh don choincheap nó don réad céanna.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, the task of predicting which distinct entities in a dataset actually stand for the same concept or object.

Tagairtí:

- ailíniú: féach ar an téarma 'alignment / ailíniú'
- aonad: féach ar an téarma 'entity / aonad'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'alignment / ailíniú'.
- Féach ar an téarma 'entity / aonad'.

environment (ainmfhocal): comhthéacs cóid

sainmhíniú (ga): Comhthéacs a úsáidtear chun tionscadal cóid a scaradh ó thionscadal eile, agus ina bhfuil leaganacha áirithe de gach uile leabharlann chóid atá in úsáid stóráilte agus sainmhínithe.

sainmhíniú (en): A context that is used to keep various coding projects isolated, and in which specific versions of coding libraries are stored and defined.

Tagairtí:

- comhthéacs: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- cóid: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * tá an focal 'cóid' i bhFoclóir Uí Dhuinín, ach is le brí 'a code, a codex, a book' atá sé luaite. Ní dócha go rabhtas ag trácht ar cóid ríomhaireachta sa bhFoclóir sin, toisc é a bheith níos sine, agus aidhm níos ginearálta (seachas teicniúil) a bheith aige.
- Tá 'timpeallacht' ar Foclóir.ie agus ar Tearma.ie lena aghaidh seo. Sin ráite, meastar go mbeadh sé sin rud beag ró-litriúil – tá an cuma ar an scéal ó Fhoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin (mar shampla) go mbíonn 'timpeallacht' úsáidte chun trácht ar chúrsaí a bhaineann leis an saol. Luann Foclóir Uí Dhónaill le 'surroundings' é – sin le rá, baineann sé leis an rudaí atá timpeall ar rud. Ní shin atá i gceist le 'environment' cóid. Is éard atá i gceist le 'environment' cóid ná cnuasach leabharlanna atá úsáidte mar chuid de thionscadal cóid amháin. Ní hé go bhfuil siad 'timpeall' air. An choincheap is tábhachtaí ná, i gcomhthéacs cóid amháin, is ionann an t-ordú 'python' agus Python 3.7. I gcomhthéacs eile, is ionann an t-ordú 'python' agus Python 3.9. Agus ar eile. Mar sin, séard a dhéanann comhthéacs cóid ná comhthéacs a thabhairt don ríomhaire le go dtuigfeadh sé na horduithe atá tugtha dó.

epoch (ainmfhocal): seal

sainmhíniú (ga): Geábh iomlán feabhsaithe ina fheiceann an tsamhail ríomhfhoghlama chuile shonra sa tacar traenála aon uair amháin.

sainmhíniú (en): A full pass of optimisation in which the machine learning model sees every data point in the training set exactly once.

Tagairtí:

- seal: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Is iomaí focal ar féidir iad a úsáid anseo (geábh, babhta, timthriall, sealad, srl). Roghnaíodh 'seal' toisc é a bheith ag tagairt ar geábh foghlama agus ar réimse ama, díreach mar a bhíonn lucht ríomhaireachta ag samhlú 'epoch' ríomhfhoghlama.
- Bíonn cúpla focal luaite le bríonna comhchosúla ar Tearma.ie: 'tardhul' agus 'sealad'. Ní léir cad as a thagann 'tardhul', agus níl rian air mar fhocal i bhfoclóir dúchasach ar bith. Ní ghlactar leis mar sin. Tá 'sealad' le feiceáil ar Tearma.ie chomh maith, ach ní luíonn sé le comhthéacs ríomheolaíochta. Déanann "sealad" trácht ar thréimhse ama de réir Fhoclóir Uí Dhónaill. Tá anchiall leis sin i gcomhthéacs 'epoch' na Geolaíochta. Ach i gcomhthéacs ríomheolaíochta, is ionann epoch agus 'iteration' amháin tríd an tacar traenála. Sin an bhrí atá luaite le seal ar Teanglann, agus is mar sin a ghlactar leis thar 'sealad' mar théarma.

equation (ainmfhocal): cothromóid

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs na matamaitice, abairt matamaiticiúil scoilte ina dhá leath ag an gcomhartha '=', agus a deir go bhfuil an luach céanna ag dá thaobh.

sainmhíniú (en): In the context of mathematics, a mathematical statement split into two parts by the sign '=', and that says that the two halves of the statement on either side have the same value.

Tagairtí:

- cothromóid: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil leis an mbrí ceannann céanna.

error (ainmfhocal): tomhas earráide

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, luach a dhéanann tomhas ar cé chomh minic is a dhéanann samhail ríomhfhoghlama earráid, agus ar cé chomh dona is atá na hearráidí sin.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, a value that measures how often a machine learning model errs, and how bad those errors are.

Tagairtí:

- earráid: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní léir an féidir 'earráid' a úsáid seachas 'tomhas earráide' de réir na bhfoclóirí thuas. Thairis sin, tá 'tomhas earráide' i bhfad níos léire agus níos intuigthe ó thúis.
- Tá réimse leathan téarmaí eile a bhfuil bríonna comhchosúla acu (.i. botún, dearmad, tuathal, iomrall). Níor úsáideadh 'dearmad' toisc é a bheith bainteach chomh maith leis an gcuimhne, rud nach bhfuil i gceist anseo. Ní luaitear botún ná tuathal i gcomhthéacs eolaíochta na teicniúil. Is cosúil ó Fhoclóir Uí Dhónaill go bhfuil iomrall níos baintí le heaspa comhsheasmhachta (m.sh. urchar iomrall, iomrall céille, iomrall súil, srl). Thairis sin is uile, luann Foclóir de Bhaldraithe 'earráid' i gcomhthéacs teicniúil .i. i gcúrsaí gnó ('earráidí agus easnaimh eisce') agus míleata ('raonearráid'). Glactar leis mar sin.

estimate (ainmfhocal): meastachán

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, luach a dhéanann cur síos cainníochtúil ar fheiniméan éigin, gan a bheith iomlán cruinn.

sainmhíniú (en): In a mathematical context, a value that gives a quantitative description of some phenomenon, but which may not be entirely exact.

Tagairtí:

- meastachán: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma ar fáil mar téarma airgeadais / matamaitice ó na foclóirí thuas.
- Is féidir 'tomhas' a úsáid chomh maith (go háirithe sa gcaint) chun brí comhchosúil leis seo a chur in iúl. Cé is moite de sin, roghnaíodh 'meastachán' mar théarma dó seo chun idirdhealú léir a dhéanamh idir 'metric / tomhas' agus '*estimate / tomhas'. Ar leibhéal neamh-fhoirmeálta, tá sé ceart go leor tomhas a úsáid leis an mbrí sin nuair is léir ón gcomhthéacs cén bhrí atá i gceist leis.

- Nuair is meastachán míchruinn (nach ionann agus mícheart) atá i gceist, moltar an téarma 'garmheastachán' (de réir Fhoclóir Uí Dhónaill agus Fhoclóir De Bhaldraithe).
- Tá an téarma seo comhchiallach leis an téarma 'approximation / meastachán' sa gcomhthéacs matamaitice / ríomheolaíochta atá i gceist anseo.

evaluation (ainmfhocal): measúnú

sainmhíniú (ga): Próiseas a úsáidtear chun fáil amach cé chomh maith (nó cé chomh dona) is a fheidhmíonn samhail ríomhfhoghlama le linn a traenáilte, nó tar a éis sin.

sainmhíniú (en): A process that is used to determine how well (or how poorly) a machine learning model works during its training, or after it has been trained.

Tagairtí:

- measúnú: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear 'measúnú' seachas 'meas' toisc é a bheith úsáidte i gcomhthéacs níos teicniúla, agus chun débhrí a sheachaint idir meas (mar smaoineamh) agus meas (mar mheasúnú).
- Cé is moite de sin, ní luaitear an téarma seo i gcomhthéacs ríomhaireachta.

expression (ainmfhocal): slonn

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, abairt a bhfuil luach nó brí matamaiticiúil léi.

sainmhíniú (en): In the context of mathematics, a statement that has a value or mathematical meaning attached to it.

Tagairtí:

- pharaiméadar: Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil leis an mbrí ceannann céanna.

feature (ainmfhocal): airí

sainmhíniú (ga): Ionchur amháin ar shamhail ríomhfhoghlama, nó cuid uimhriúil den tsamhail chéanna, a sheasann do shonra nithiúil nó folaigh den tacar sonraí atá á fhoghlaim.

sainmhíniú (en): A single input to, or numerical element of, a machine learning model that represents a concrete or latent element of the dataset being learned.

Tagairtí:

- airí: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní mar théarma eolaíochta atá sé i gceann ar bith de na foclóirí thuas. Cé is moite de sin, is léir go gcuireann 'airí' an bhrí cheart in iúl agus é á úsáid i gcomhthéacs eolaíochta.
- Tá réimse leathan focal eile (.i. tréith, gné, srl) a bheadh inúsáidte sa gcomhthéacs seo. Cé is moite de sin, is minice iad sin i gcomhthéacs duine, seachas i gcomhthéacs ruda theibí nó eile.

few-shot (ainmfhocal): cúpla-sonra

sainmhíniú (ga): Cur chuige mion-fheabsaithe ina bhfuil an tsamhail réamh-thraenáilte in ann cúpla sonra ó thacar sonraí nua a fheiceáil le linn á mion-fheabhsaithe.

sainmhíniú (en): A finetuning protocol in which the pretrained model is able to see a few data points from the new data set during finetuning.

Tagairtí:

- sonra: féach ar an téarma 'database / bunachar sonraí'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'n-shot / n-sonra'.

framework (ainmfhocal): creatlach

sainmhíniú (ga): Struchtúr teibí a úsáidtear chun feiniméan a léiriú nó a thuiscint i bhfoirm ginearálta.

sainmhíniú (en): An abstract structure used to describe or understand a phenomenon in a general form.

Tagairtí:

- creatlach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil.

frequency (ainmfhocal): minicíocht

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais, cé chomh minic is a bhíonn nód / ceangal mar chuid d'abairtí thriaracha sa ngraf.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph, how often a node / edge is part of triples in the graph.

Tagairtí:

- minicíocht: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an focal 'minic' (gan trácht ar 'minicíocht') i bhFoclóir Uí Dhuinín.
- Luann Foclóir Uí Dhónaill agus Foclóir De Bhaldraithe 'minicíocht' mar théarma leictreachais, agus le brí níos leithne (.i. minice).
- Luann Stórchiste 'minicíocht' mar théarma matamaitice.

function (ainmfhocal): feidhm

sainmhíniú (ga): Próiseas nó cur chuige ríomhaireachta atá sainmhínithe (m.sh mar chód).

sainmhíniú (en): A computational process or algorithm that can be precisely defined (i.e. in code).

Tagairtí:

- feidhm: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní i gcomhthéacs matamaiticiúil a luaitear an téarma seo ach amháin i Stórchiste. Cé is moite de sin, is léir go bhfuil úsáid teicniúil leis (i.e. 'Vital functions, feidhmiú an choirp.' i bhFoclóir de Bhaldraithe.

generative (aidiacht): cumadóireachta

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs intleachta saorga, in ann aschur casta (m.sh. téacs fada, íomhánna, srl), a bhfuil cosúlacht éigin aige le healaín nó saothar duine, a chruthú.

sainmhíniú (en): In the context of artificial intelligence, able to create complex output (such as long text or images) that has some resemblance to human works or art.

Tagairtí:

- cumadóireacht: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá giniúnach ar Tearma.ie os a chomhair seo, ach ní léir ó Fhoclóir Uí Dhónaill, Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin, Uí Dhuinín, ná De Bhaldraithe go bhfuil bunús leis sin. De réir na foclóirí sin, bhíonn 'giniúint' níos cosúla le giniúint páistí ná le hiarracht ar chruthú ealaíne / téacs. Ach luann siad uilig 'cumadóireacht' mar théarma a bhfuil an bhrí sin go díreach leis, agus glactar leis sin mar sin.
- Is focal sa tuiseal ginideach é seo; an fréamh ata leis ná cumadóireacht
- Cé go bhfuil cathú ann 'cruthaitheach' nó 'cruthaíocht' a úsáid (as an bhfréamh 'cruthú'), tá ciall ar leith acu siúd cheana nach n-oireann don téarma seo.

global (aidiacht): uilíoch

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif, sonraí, samhla, nó eile, ag trácht ar airíonna an graif / na sonraí / na samhla mar aonad amháin ar leibhéal leathan. Frithchiallach le is an téarma 'logánta'.

sainmhíniú (en): In the context of a graph, data, a model, etc, relating to features of the graph / data / model as a unit at a very broad level. Antonym to local.

Tagairtí:

- uilíoch: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil leis an mbrí chéanna ó na foclóirí thuas.
- Níor cheart 'domhanda' a úsáid, toisc go mbíonn sé sin úsáidte chun trácht a dhéanamh ar an domhan.

global maximum (ainmfhocal): uasluach uilíoch

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs feabhsaithe nó ríomhfhoghlama, an luach is airde ar féidir é a fháil riamh.

sainmhíniú (en): In the context of optimisation or machine learning, the highest value that can ever be obtained.

Tagairtí:

- uaslauch: féach ar an téarma 'maximum / uaslauch'

- uilíoch: féach ar an téarma 'global / uilíoch'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'maximum / uaslauch'
- Féach chomh maith ar an téarma 'global / uilíoch'

global minimum (ainmfhocal): íosluach uilíoch

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs feabhsaithe nó ríomhfhoghlama, an luach is ísle ar féidir é a fháil riamh.

sainmhíniú (en): In the context of optimisation or machine learning, the lowest value that can ever be obtained.

Tagairtí:

- íosluach: féach ar an téarma 'minimum / íosluach'
- uilíoch: féach ar an téarma 'global / uilíoch'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'minimum / íosluach'
- Féach chomh maith ar an téarma 'global / uilíoch'

graph (ainmfhocal): graf

sainmhíniú (ga): Struchtúr sonraí ina shamhlaítear sonraí mar nóid agus mar cheangail eatarthu.

sainmhíniú (en): A data structure in which data is modelled as nodes and the connections between them.

Tagairtí:

- graf: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Cé go bhfuil 'graf' istigh san Fhoclóir Beag, is i gcomhthéacs graif líne amháin a luaitear é.

histogram (ainmfhocal): histeagram

sainmhíniú (ga): Breacadh a dhéanann cur síos ar dáileadh staitistiúil le colúin minicíochta do chuile réimse luachanna sa dáileadh.

sainmhíniú (en): A plot that summarises a statistical distribution using frequency columns for every range of values in the distribution.

Tagairtí:

- histeagram: Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil ó Fhoclóir Uí Dhónaill agus ó Stórchiste.

hyperparameter (ainmfhocal): hipear-pharaiméadar

sainmhíniú (ga): paraiméadar (nach bhfuil fhoghlamtha) nó socrú atá úsáidte chun algartam samhla foghlama a rith.

sainmhíniú (en): a (non-learnable) parameter or setting that is used to run a machine learning algorithm.

Tagairtí:

- hipear-: Ó Dónaill (1977) [2]
- pharaiméadar: féach ar an téarma 'parameter / pharaiméadar'

Nótaí Aistriúcháin:

- Níl an téarma iomlán 'hipear-pharaiméadar' ar fáil i bhfoclóir ar bith. Sin ráite, tá idir 'hipear-' (mar réimír) agus 'paraiméadar' (mar ainmfhocal) i bhFoclóir Uí Dhónaill, rud a spreagann an téarma seo go díreach.

hyperparameter search (ainmfhocal): cuardach hipear-pharaiméadar

sainmhíniú (ga): an cur chuige a úsáidtear chun na hipear-pharaiméadair is fearr a fháil do shamhail ríomhfhoghlama.

sainmhíniú (en): the approach used to find the optimal hyperparameters for a machine learning model.

Tagairtí:

- cuardach: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- hipear-pharaiméadar: féach ar an téarma 'hyperparameter / hipear-pharaiméadar'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'hyperparameter / hipear-pharaiméadar'.
- Cuirtear 'hipear-pharaiméadar' sa ghlinideach iolra toisc go mbíonn cuardach déanta, don chuid is mó chun níos mó ná hipear-pharaiméadar amháin a fháil.

implementation (ainmfhocal): leagan infheidhmithe

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomheolaíochta, cód infheidhmithe de shamhail ríomhfhoghlama nó d'algartam eile i dteanga ríomheolaíochta.

sainmhíniú (en): In the context of computer science, executable code of a machine learning model or other algorithm in a coding language.

Tagairtí:

- leagan: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- feidhmigh: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Is féidir an-chuid leaganacha ar leith a chruthú de gach uile shamhail ríomhfhoghlama (i dteangacha ríomheolaíochta ar leith, mar shampla). Ní bhíonn leagan ar bith 'níos cirte' ná leagan eile – déanann siad an rud céanna. Is mar seo a chinneadh an focal 'leagan' a úsáid – tugann sé le fios gur féidir leaganacha eile, atá ar chomhchéim lena chéile, a chruthú.
- Ar an leibhéal is bunúsaí, bíonn feidhm le gach uile 'implementation'. Ní 'implementation' gan bheith in ann é a chur ar siúl ar ríomhaire. Mar sin, baineann feidhmiú mar choincheap go díreach le 'implementation' mar théarma.

information content (ainmfhocal): lucht eolais

sainmhíniú (ga): An t-eolas ar fad atá istigh i mbunachar nó tacar sonraí mar choincheap teibí nó mar réad neamhspleách ón gcaoi ina bhfuil na sonraí stóráilte / samhlaíthe.

sainmhíniú (en): All of the information contained in a database or dataset as an abstract concept or as an object independent of the way in which the data is stored or modelled.

Tagairtí:

- lucht: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- eolas: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- De réir Fhoclóir Uí Dhónaill, is ionann 'lucht' agus (i measc bríonna eile) 'Content, charge; fill, capacity; cargo, load.' Ina measc sin airítear lucht leictreach agus lucht loinge, rud a léiríonn go bhfuil úsáid leathan go leor aige mar fhocal. Ní fheictear téarma ar bith eile ann a bheadh ní ba oiriúnaí. Glactar le 'lucht' mar sin mar leagan de 'content' an Bhéarla sa gcomhthéacs seo.

input (ainmfhocal): ionchur

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs córais, próisis, nó feidhme, sonraí a chuirtear isteach lena bheith úsáidte chun sprioc éigin a bhaint amach (m.sh áireamh luach éigin).

sainmhíniú (en): In the context of a system, process, or function, data that is provided to be used to achieve an end (such as the calculation of a certain value).

Tagairtí:

- ionchur: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Foclóir De Bhaldraithe 'ionchur' mar théarma teileachumarsáide – sin le rá, i gcomhthéacs an-chosúil leis an gcomhthéacs seo. Sin ráite, is cosúil go bhfuil an téarma 'ionchur' (i gcomhthéacs teileachumarsáide) ag trácht ar ionchur mar choincheap, seachas mar shonraí nó mar réad ríomhaireachta. Mar sin, is dócha gur cirte a rá 'tá dhá uimhir mar ionchur ag an bhfeidhm' nó 'tá dhá uimhir ionchuir ag an bhfeidhm' seachas '* tá dhá ionchur ag an bhfeidhm'.
- Ní léis ó na Foclóirí thuas gur féidir briathar a dhéanamh as seo (.i. *ionchuir). Mar sin, moltar frása le 'ionchur' a úsáid nuair atá briathar de dhíth; m.sh. Tógann an fheidhm dhá uimhir isteach (mar ionchur).

instantiation (concept) (ainmfhocal): leagan

sainmhíniú (ga): Sampla de choincheap nó de chreatlach, nach ionann agus réad matamaiticiúil / ríomhaireachta.

sainmhíniú (en): An instance or example of a concept or framework, other than a mathematical / computational object.

Tagairtí:

- leagan: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní i gcomhthéacs eolaíochta a luaitear an téarma seo, ach is le brí comhchosúil atá sé luaite.

- Más gá a léiriú gur rud coincríteach atá i gceist le 'leagan', seachas rud teibí, moltar 'coincríteach' a úsáid, i dtaca le Foclóir Uí Dhónaill agus Foclóir de Bhaldraithe.
- Tá an t-aistriúchán céanna luaite i dtéarma eile sa bhfoclóir seo; féach ar an téarma 'representation / leagan'. Sin ráite, tá an bhrí a bhaineann le 'leagan' i nGaeilge leathan go leor le go bhfuil sé in ann seasamh isteach sa dá chás. Beidh sé léir go leor ón gcomhthéacs cén ceann acu atá i gceist.
- Is é 'ascú' atá ar Tearma.ie Ní ghlactar leis sin toisc nach bhfuil fianaise dó sna foclóirí dúchasacha. Thairis sin, is costúil go dtagann sé an bhfréamh 'asc' atá luaite i bhFoclóir Uí Dhónaill mar fhocal nach mbíonn úsáid leis ach amháin i gcúpla frása áirithe ar leith. Ní mheastar go bhfuil sé oiriúnach mar théarma mar sin.

instantiation (object) (ainmfhocal): réad

sainmhíniú (ga): An rud (matamaiticiúil nó ríomhaireachta) atá cruthaithe de réir creatlaí matamaitice / ríomhaireachta.

sainmhíniú (en): The (mathematical or computational) object created by the process of instantiation from a mathematical / computational framework.

Tagairtí:

- réad: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Ní luann Foclóir Uí Dhuinín an téarma 'réad' ach i gcomhthéacs filíochta.
- Focal luaite i gcomhthéacs comhchosúil na foclóirí eile thuas.
- Féach chomh maith ar an téarma 'to instantiate / cruthaigh'.

instantiation (process) (ainmfhocal): cruthú

sainmhíniú (ga): An phróiseas a bhaineann le réad (matamaiticiúil nó ríomhaireachta) a chruthú.

sainmhíniú (en): The process relating to the instantiation of a (mathematical or computational) object.

Tagairtí:

- cruthaigh: féach ar an téarma 'to instantiate / cruthaigh'

Nótaí Aistriúcháin:

- Déanann an téarma seo trácht ar an bpróiseas a bhaineann le rud a chruthú; .i. an cruthú féin. Ní féidir an téarma seo a úsáid chun trácht ar an réad atá mar thoradh / aschur ar an bpróiseas céanna.
- Féach chomh maith ar an téarma 'to instantiate / cruthaigh'.

inverse (aidiacht): inbhéartach

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs faisnéise i ngraf eolais, mar leagan contrártha d'fhaisnéis eile. Mar shampla, má tá f' mar inbhéarta ar f, agus más fíor (a,f,c), is fíor (c,f',a).

sainmhíniú (en): In the context of a predicate in a knowledge graph, being a reverse of another predicate. For example, if p' is the inverse of p, and (s,p,o) is true, then (o,p',s) is true.

Tagairtí:

- inbhéartach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil (agus i gcomhthéacs matamaitice).

inverse (relation) (ainmfhocal): inbhéarta

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs faisnéise i ngraf eolais, leagan contrártha d'fhaisnéis eile. Mar shampla, má tá f mar inbhéarta ar f , agus más fíor (a,f,c) , is fíor (c,f',a) .

sainmhíniú (en): In the context of a predicate in a knowledge graph, the reverse of another predicate. For example, if p' is the inverse of p , and (s,p,o) is true, then (o,p',s) is true.

Tagairtí:

- inbhéarta: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil (agus i gcomhthéacs matamaitice).
- Féach chomh maith ar an téarma 'inverse / inbhéartach'.

knowledge graph (KG) (ainmfhocal): graf eolais (GE)

sainmhíniú (ga): Bunachar sonraí a shamhlaíonn eolas mar nód agus na ceangail eatarthu. Bíonn lipéad ar chuile nód / ceangal, agus bíonn chuile cheangal dírithe.

sainmhíniú (en): A database consisting of labelled nodes representing concepts and directed, labelled edges describing the relationships between them.

Tagairtí:

- graf: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]
- eolas: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Cé go bhfuil 'graf' istigh san Fhoclóir Beag, is i gcomhthéacs graif líne amháin a luaitear é.
- Níl aistriúchán déanta ar an téarma seo cheana go bhfios don údar (fiú ar Tearma.ie). Cumtar téarma nua mar sin, as 'graf' agus as 'eolas' mar a cumadh i mBéarla é.

knowledge graph embedding (KGE) (ainmfhocal): leabú graif eolais (LGE)

sainmhíniú (ga): Próiseas ríomhfhoghlama a bhfuil leabú graif eolais amháin mar thoradh air; nó, leabú amháin a fhaightear mar thoradh air sin

sainmhíniú (en): The machine learning process of embedding a single knowledge graph into vector space; or, a single embedding obtained from said process.

Tagairtí:

- leabú: féach ar an téarma 'embedding / leabú'
- graf eolais: féach ar an téarma 'knowledge graph / graf eolais'

Nótaí Aistriúcháin:

- Fágtar san uimhir uatha é seo toisc nach mbíonn ach graf amháin á leabú ag an uair amháin / ag an samhail amháin.

knowledge graph embedding model (KGEM) (ainmfhocal): samhail leabaithe graif eolais (SLGE)

sainmhíniú (ga): Samhail ríomhfhoghlama a bhfuil mar aidhm aige graf eolais a leabú.

sainmhíniú (en): A machine learning model whose aim is to embed a knowledge graph.

Tagairtí:

- leabú: féach ar an téarma 'embedding / leabú'
- graf eolais: féach ar an téarma 'knowledge graph / graf eolais'
- samhail: féach ar an téarma 'model / samhail'

Nótaí Aistriúcháin:

- Fágтар san uimhir uatha an téarma 'leabú' toisc phróiseas an leabaithe a bheith i gceist, seachas líon na leabuithe ar fad.
- Fágтар san uimhir uatha an téarma 'graf eolais' toisc nach mbíonn ach graf amháin á leabú ag an uair amháin / ag an samhail amháin.

label (ainmfhocal): lipéad

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais, téacs atá nasctha le nód nó le ceangal agus a chuireann in iúl céard dó a sheasann an nód / ceangal sin.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph, text that is linked to a node or edge that indicates what that node / edge represents.

Tagairtí:

- lipéad: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil.

labelled (aidiacht): le lipéad

sainmhíniú (ga): Ag tagairt ar nód nó ar ceangal, rud a bhfuil lipéad (uimhir, téacs, nó eile) curtha leis mar shuaitheantas.

sainmhíniú (en): Referring to a node or edge, having a labelled (number, text, etc) attached to it as an identifier.

Tagairtí:

- le: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- lipéad: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear frása réamhfhoclach anseo seachas briathar nua a chumadh.
- Is é 'lipéadaithe' atá ar Tearma.ie – ach níl an focal sin le fáil i bhfoclóir dúchasach ar bith. Ní ghlactar leis mar sin.

latent (aidiacht): folaigh

sainmhíniú (ga): Ag trácht ar veicteoir nó ar leabú i samhail ríomhfhoghlama, ag trácht ar eolas atá foghlamtha nó impleachtaithe, seachas bheith samhlaíthe go díreach ag an tsamhail chéanna.

sainmhíniú (en): Of a vector or embedding in a machine learning model, representing information that is learned or implicit, and not explicitly modelled by the model.

Tagairtí:

- folaigh: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]*

Nótaí Aistriúcháin:

- Feictear 'teas folaigh' mar théarma eolaíochta i bhFoclóir De Bhaldraithe, agus glactar leis sa gcomhthéacs seo mar analach leis sin.
- * Tá an focal 'foclach' ann san foclóir seo, cé nach bhfuil an bhrí eolaíochta 'folaigh' luaite leo.

layer (ainmfhocal): ciseal

sainmhíniú (ga): I líonra néarach, bloc néaróg a bhfuil ionchur agus aschur sainmhínithe dó, agus atá mar chuid in-athúsáidte den líonra néarach iomlán.

sainmhíniú (en): In a neural network, a block of neurons that have clearly-defined input and output, and that are a building block of the larger neural network.

Tagairtí:

- ciseal: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Foclóir Uí Dhónaill mar théarma eolaíochta (sa mbitheolaíocht) é seo. Cé nach ionann sin agus comhthéacs ríomheolaíochta, úsáidtear le brí comhchosúil é – 'layer' a scarann dhá chuid de rud (cill, nó líonra néarach) óna chéile.
- Tá 'sraith' ar Tearma.ie ina chomhair seo, ach níor cheart an téarma sin a úsáid. Tugann sraith le fios go bhfuil liosta nó struchtúr sonraí líneach ann. Ní shin mar atá i líonraí néaracha. Nuair a bhítear ag trácht ar 'layer' i líonra néarach, in gach uile cás nach mór, bítear ag tráchar ar maitrís seachas ar sraith. Bíonn sé seo fíor i gcomhthéacs 'convolutional layers', 'dense layers', 'attention / transformer layers', agus ar eile. Mar sin, ní bhíonn 'sraith' cruinn ar thaobh na ríomheolaíochta de.
- Móide sin, is fearr ciseal ná maitrís (nó sraith, srl) toisc nach mbíonn chuile 'layer' ina mhaitrís ach an oiread. Tá "ciseal" ann le fada chun trácht a dhéanamh ar 'layer' (m.sh anseo) i gcomhthéacsanna ar leis. Meastar gur fearr é mar théarma mar sin.

learning rate (ainmfhocal): ráta foghlama

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs samlach ríomhfhoghlama, luach scálach a cinntíonn cé chomh mór is atá chuile athrú ar pharaiméadair na samhla.

sainmhíniú (en): In the context of a machine learning mode, a scalar value that determines how large each update to the model's parameters is.

Tagairtí:

- ráta: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- foghlaim: féach ar an téarma 'machine learning / ríomhfhoghlaim'

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarmaí díreach ar fáil le bríonna chomhchosúla.

library (ainmfhocal): leabharlann (chóid)

sainmhíniú (ga): Cnuasach cóid caighdeánach a chuirtear le chéile chun cuidiú le tionscadail chóid eile, agus atá ar fáil (den chuid is mó) go poiblí agus saor in aisce.

sainmhíniú (en): A collection of standardised code that is put together to help with other coding projects, and that is (typically) available publicly and for free.

Tagairtí:

- leabharlann: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- cód: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * tá an focal 'cóid' i bhFoclóir Uí Dhuinín, ach is le brí 'a code, a codex, a book' atá sé luaite. Ní dócha go rabhthas ag trácht ar cód ríomhaireachta sa bhFoclóir sin, toisc é a bheith níos sine, agus aidhm níos ginearálta (seachas teicniúil) a bheith aige.
- Luann na foclóirí eile 'cóid' le brí comhchiallach le 'code' ríomhaireachta.
- Is trí analach a cruthaíodh an téarma Béarla 'library', toisc leabharlann chóid a bheith úsáidte mar chnuasach cóid caighdeánach a bhfuil rochtain go forleathan (agus saor in aisce) air chun córais ríomhaireachta a fhorbairt. Ní droch-analach é sin – agus ní bhraitheann sé ar choir chainte an Bhéarla ach ar choincheap teibí. Glactar leis mar sin.
- Cuirtear an focal 'cóid' leis seo (.i. 'leabharlann chóid', seachas 'leabharlann') toisc nach bhfuil an úsáid seo an-choitianta i nGaeilge, agus toisc gur léire é mar théarma leis an sainmhíniú sin. Sin ráite, ní gá an focal 'cóid' a choinneáil leis más léir ón gcomhthéacs cad atá i gceist (agus go háirithe má tá an téarma 'leabharlann chóid' luaite cheana).
- Tá an-chathú le téarma a chumas as nua – 'códlann'. Cé go bhfuil 'cóid' agus '-lann' in úsáid go forleathan i nGaeilge, ní cainteoir dúchais mé, agus ní mhothóinn compordach téarma mar sin a chruthú nuair atá téarma eile (.i. 'leabharlann chóid') in ann an bhrí cheannann chéanna a chur in iúl gan focal ar leith a chruthú as nua.

link prediction (LP) (ainmfhocal): réamhinsint nasc (RN)

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais, réamhinsint abairt thriarach nua (nach bhfuil a ngraf) bunaithe air na habairtí triaracha atá sa ngraf.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph, the act of predicting a new triple (that is not in the graph) based on the triples that are in the graph.

Tagairtí:

- réamhsinint: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]
- nasc: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá 'réamh-' agus 'innsint' i bhFoclóir Uí Dhuinín, ach níl an téarma 'réamhinsint' luaite ann
- Tá 'réamh-' agus 'insint' i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin, ach níl an téarma 'réamhinsint' luaite ann
- Luaitear 'nasc' den chuid is mó mar snaidhm ag bhíonn ag coinneáil dhá rud le chéile. Sin ráite, is féidir abairt thriarach a shamhlú mar dhá nód agus ceangal nasctha le chéile (agus is dócha gurb in an áit as a dtagann an téarma Béarla 'link' chomh maith).
- Is é an ginideach iolra (réamhinsint nasc) a úsáidtear anseo toisc gur minice caint a dhéanamh far réamhinsint (cuid mhór) nasc seachas réamhinsint naisc amháin. Sin ráite, is é 'réamhinsint naisc' an téarma ceart nuair nach bhfuil ach nasc amháin lena bheith réamhsinte.

link prediction query (ainmfhocal): ceist réamhinsinte nasc

sainmhíniú (ga): Ceist a chuirtear ar réamhinsteoir nasc i bhfoirm abairte triaraí neamhiomlán (s,p,?) nó (?,p,o). Is é an freagra uirthi ná nód *o* nó *s* dhéanann abairt iomlán agus cheart as abairt neamhiomlán na ceiste.

sainmhíniú (en): A query that is posed to a link predictor in the form of an incomplete triple (s,p,?) or (?,p,o). The answer to this query is a node *o* or *s* that makes a complete and true triple out of the query triple

Tagairtí:

- tasc: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- réamhsinint: féach ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'
- nasc: féach ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'

link prediction task (ainmfhocal): tasc réamhinsinte nasc

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais, tasc a bhfuil mar sprioc air abairt thriarach nua (nach bhfuil a ngraf) a réamhinsint bunaithe air na habairtí triaracha atá sa ngraf.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph, the task of predicting a new triple (that is not in the graph) based on the triples that are in the graph.

Tagairtí:

- tasc: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- réamhsinint: féach ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'
- nasc: féach ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'

link predictor (ainmfhocal): réamhinsteoir nasc

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais, samhail ríomhfhoghlama a dhéanann naisc a réamhinsint.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph, a machine learning model that performs link prediction.

Tagairtí:

- réamhsinint: féach ar an téarma 'link prediction / réamhinsint nasc'
- nasc: féach ar an téarma 'link prediction / réamhinsint nasc'

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear an iarmhír choitianta '-eoir' chun an téarma seo a chruthú. Is féidir an téarma 'insteoir' a fheiceáil in úsáid i bhFoclóir Uí Dhónaill agus i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin.
- Féach chomh maith ar an téarma 'link prediction / réamhinsint nasc'

linked data (LD) (ainmfhocal): sonraí nasctha (SN)

sainmhíniú (ga): Bailiúchán sonraí i ngraif eolais atá nasctha lena chéile agus atá, go minic, dáilte thar líon mhór suíomhanna / freastalaithe ar an idirlíon.

sainmhíniú (en): A collection of data in knowledge graphs that are connected to each other and, often, distributed among many sites / servers on the internet.

Tagairtí:

- sonra: féach ar an téarma 'database / bunachar sonraí'
- nasc: féach ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma cruthaithe go díreach as téarmaí eile sa bhfoclóir seo
- Féach chomh maith ar an téarma 'database / bunachar sonraí'.
- Féach chomh maith ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'.

linked open data (LOD) (ainmfhocal): sonraí nasctha oscailte (SNO)

sainmhíniú (ga): Sonraí nasctha a bhfuil rochtain éasca, saor, agus poiblí air (m.sh. toisc é a bheith faoi cheadúnas foinse oscailte).

sainmhíniú (en): Linked data that is made available for easy, free, and public access (e.g. due to it being under an open source license).

Tagairtí:

- sonra: féach ar an téarma 'database / bunachar sonraí'
- nasc: féach ar an téarma 'link prediction (LP) / réamhinsint nasc (RN)'
- oscail: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma cruthaithe go díreach as "sonraí nasctha" agus "oscailte".
- Féach chomh maith ar an téarma 'linked data (LD) / sonraí nasctha (SN)'.

local (aidiacht): logánta

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif, sonraí, samlach, nó eile, ag trácht ar airíonna a bhaineann le codanna áirithe den ghraf / de na sonraí / den tsamhail, gan trácht airíonna an ruda iomláin. Frithchiallach leis an téarma 'uilióch'.

sainmhíniú (en): In the context of a graph, data, a model, etc, relating to features of sub-parts of the graph / data / model without reference to properties of the whole. Antonym to global.

Tagairtí:

- logánta: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil ó na foclóirí thuas.
- Tá 'áitiúil' iomlán ceart go leor chomh maith de réir na fianaise ar fad. Sin ráite, is é logánta a nglac an Coiste Téarmaíochta leis ar Tearma.ie. Toisc nach bhfuil difríocht ar bith idir 'áitiúil' agus 'logánta' de réir na bhfoclóirí dúchasacha, glacadh le 'logánta' le go mbeadh comhaontú ar théarma caighdeánach amháin ann os a chomhair seo.

local maximum (ainmfhocal): uasluach logánta

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs feabhsaithe nó ríomhfhoghlama, luach atá ard i gcomparáid le luacha eile in éineacht leis, ach nach gcaithfidh se gurb é an luach is airde ar féidir é a fháil (.i. nach gcaithfidh sé a bheith mar uasluach uilíoch).

sainmhíniú (en): In the context of optimisation or machine learning, a value that is high compared to other values near it, but that may not be the highest possible value (i.e. that may not be a global maximum).

Tagairtí:

- uasluach: féach ar an téarma 'maximum / uasluach'
- logánta: féach ar an téarma 'local / logánta'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'maximum / uasluach'
- Féach chomh maith ar an téarma 'local / logánta'

local minimum (ainmfhocal): íosluach logánta

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs feabhsaithe nó ríomhfhoghlama, luach atá íseal i gcomparáid le luacha eile in éineacht leis, ach nach gcaithfidh se gurb é an luach is ísle ar féidir é a fháil (.i. nach gcaithfidh sé a bheith mar íosluach uilíoch).

sainmhíniú (en): In the context of optimisation or machine learning, a value that is low compared to other values near it, but that may not be the lowest possible value (i.e. that may not be a global minimum).

Tagairtí:

- íosluach: féach ar an téarma 'minimum / íosluach'
- logánta: féach ar an téarma 'local / logánta'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'minimum / íosluach'
- Féach chomh maith ar an téarma 'local / logánta'

loss (ainmfhocal): pionós (foghlama)

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs samhla ríomhfhoghlama, luach uimhriúil a chuireann in iúl cé chomh dona is atá an tsamhail (sin le rá, is ionann pionós níos airde agus an tsamhail a bheith chomh héifeachtach céanna). Úsáidtear an pionós mar chuid mhatamaiticiúil den ríomhfoghlaim.

sainmhíniú (en): In the context of a machine learning model, a numerical value that represents how bad the model is (that is, a higher penalty indicates that the model is less effective). Loss is used as a part of the mathematical process of machine learning.

Tagairtí:

- pionós: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Is 'pionús' seachas 'pionós' atá i bhFoclóir Uí Dhuinín, ach glactar leis gurb in an focal céanna le litriú eile

- Tá 'caill' / 'caillteanas' ar Tearma.ie mar fhocal ar 'loss' an Bhéarla. Meastar go bhfuil siad sin rud beag ró-litriúil; i nGaeilge, is éard atá i gceist le 'caill' / 'caillteanas' ná rud atá caillte / gan tuairisc air (de réir Foclóir Uí Dhónaill). Ní hionann sin agus an luach 'loss', atá úsáidte chun cur síos a dhéanamh ar cé chomh dona is atá samhail ríomhfhoghlama. Thairis sin, níl trácht ar bith ar 'caill' mar fhocal matamaiticiúil, eolaíochta, ná sainmhínithe i bhfoclóir dúchasach ar bith. Ní ghlactar le 'caill' / le 'caillteanas' mar sin.
- Is minic a dhéantar analach idir ríomhfhoghlaim agus foghlaim na ndaoine / ainmhithe. Is é bunús an analacha seo ná go mbíonn 'loss' mar phionós ar an ríomhaire (cosúil le pionós a chur ar madra toisc é a bheith dána). Bíonn an tsamhail ag foghlaim toisc an phionóis sin – chun rudaí a dhéanamh nach bhfuil pionós leo. Is dócha gur as an analach sin a tháinig an téarma 'pionós' i dtosach.
- Cé nach mbíonn sé seo iomlán soiléir i gcónaí, is 'pionós' (nó 'penalty') é 'loss' go litriúil chomh maith. Nuair a bhíonn ríomhfhoghlaim ar siúl bíonn (i nach mór gach uile cás) paraiméadair infhoghlamtha ar an tsamhail atá le hathrú le linn feabhsaithe. Is ionann na paraiméadair seo a athrú agus treo a thabhairt dóibh. Tabhair mar shampla samhail ríomhfhoghlama an-simplí – cúlú líneach le dhá pharaiméadar (.i. $y = ax + b$, ina bhfuil a agus b mar pharaiméadair). Is féidir gan uile shamhail mar sin a shamhlú mar phointe ar bhreac Cairtéiseach (.i. (3,2), le $a=3$ agus $b=2$). Bíonn luach an phionóis (p) mar ais z (sa tríú toise) – is é is ísle is atá, is é is fearr. Nuair a bhíonn foghlaim ar siúl, is í is aidhm leis an bhfoghlaim ná pointe (a, b) a fháil a bhfuil an luach phionóis p chomh íseal agus is féidir. Le linn an fheabhsaithe sin, is minic (go háirithe agus feidhm phionóis simplí in úsáid) go mbíonn an tsamhail sáinnithe ar íosmhéid logánta (nach ionann agus an íosmhéid is ísle ar leibhéal uilíoch). Tarlaíonn sé seo toisc an tsamhail a bheith ag bogadh sa treo mícheart. Chun é seo a sheachaint, déantar feidhmeanna pionóis níos fearr (agus níos casta) a úsáid. Gearrann na feidhmeanna seo pionós níos airde ar an tsamhail má bhogann sé sa treo mícheart ní luach pionóis níos airde a chur leis an pointí sin. Cé nach pionós dlí é seo, is pionós foghlama é go litriúil.
- Is minic a bhíonn trácht ar 'penalty' i litríocht na réimse i mBéarla díreach toisc an dá phointe thuas
- Ní i gcomhthéacs matamaiticiúil a luaitear an focal pionós, ach glactar leis fós féin toisc na bpointí thuas. Móide sin, moltar 'pionós foghlama' a úsáid más gá léiriú cé sóirt pionóis atá i gceist, i dtaca leis na pointí thuas.

loss function (ainmfhocal): feidhm phionóis

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs samhla ríomhfhoghlama, feidhm a dhéanann luach an phionóis a áireamh don tsamhail sin ar tacar sonraí éigin.

sainmhíniú (en): In the context of a machine learning model, a function that calculates the loss value of that model on some set of data points.

Tagairtí:

- feidhm: féach ar an téarma 'function' / feidhm'.
- pionós: féach ar an téarma 'loss' / pionós'.

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar na téarmaí 'feidhm' agus 'pionós'.

machine learning (ainmfhocal): ríomhfhoghlaim

sainmhíniú (ga): cur chuige matamaiticiúil a chuireann ar chumas do ríomhairí ceisteanna casta a fhreagairt.

sainmhíniú (en): the process of using mathematical optimisation to allow computers to solve complex problems.

Tagairtí:

- foghlaim: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- ríomh-: Ó Dónaill (1977) [2]*

Nótaí Aistriúcháin:

- * Níl 'ríomh-' ann mar réimír. Cé is moite de sin, feictear é in úsáid mar réimír sa bhfoclóir céanna; .i. 'ríomheolaíocht' (murab ionann sin agus 'eolaíocht' mar iarmhír)
- Ní ghactar le haistriúchán Tearma.ie (meaisínfhoghlaím) toisc nach mbíonn 'meaisín-' ina réimír ar i bhfoclóir dúchasach ar bith (ach bíonn 'ríomh-' úsáidte i bhfocail eile agus i bhfoclóirí dúchasacha).
- Bheadh ciall éigin ag dul le 'foghlaim na meaisíní' chomh maith, seachas 'meaisín' a bheith bainteach lena leithéid de mheaisíní níos áine (féach ar Teanglann) agus gan rian eile de a fheiceáil i gcomhthéacs ríomhaireachta.
- Cé nach mbíonn trácht ar 'ríomhfhoghalim' i bhfoclóir ar bith, tá ann dá leithéid de 'ríomhphost' agus 'ríomheolaíocht' sa gcaint.

mapping (ainmfhocal): mapa

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhaireachta, bunachar a ligeann duit luach amháin (an 'luach') a fháil trí cheangal le luach eile (an eochair).

sainmhíniú (en): In the context of computer science, a database that allows access to one value (called the 'value') using another value (called the 'key').

Tagairtí:

- mapa: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann na foclóirí thuas ar fad 'mapa' i gcomhthéacs mapa ar an domhan. Ní shin atá i gceist anseo, ach, toisc gurb é aidhm mapa ríomhaireachta ná ceangal éigin a dhéanamh idir dhá rud (le gur féidir leathrud a fáil ón leathrud eile), agus troisc gurb as an meafair sin a thagann úsáid 'mapping' i mBéarla, glactar leis an téarma sin anseo.

maximum (ainmfhocal): uasmhéid

sainmhíniú (ga): An luach is airde gur féidir a fháil (mar shampla, le linn feabhsaithe samhla ríomhfhoghlama).

sainmhíniú (en): The highest value that can be obtained (for example, during the optimisation of a machine learning model).

Tagairtí:

- uasluach: Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- uas-: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]
- luach: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma luaite mar théarma matamaitice i bhFoclóir Uí Dhuinín agus i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin. Tá an dá chuid den téarma seo luaite le bríonna comhchosúla chomh maith sna foclóirí eile thuas.

measure (ainmfhocal): tomhas

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, luach a dhéanann cur síos cainníochtúil ar sonraí nó ar fheiniméan éigin, go háirithe nuair atá sé úsáidte chun dhá shraith sonraí / dhá fheiniméan chur i gcomparáid lena chéile.

sainmhíniú (en): In a mathematical context, a value that gives a quantitative description of data or some phenomenon, especially when used to compare two such data sets of phenomena.

Tagairtí:

- tomhas: féach ar an téarma 'metric / tomhas'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'metric / tomhas'.

median (ainmfhocal): airmheán

sainmhíniú (ga): Ag caint ar dháileadh, an luach díreach i lár na luachanna ar fad agus iad sórtáilte.

sainmhíniú (en): With regards to a distribution, the value directly in the middle of all sorted values.

Tagairtí:

- airmheán: Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil leis an mbrí chéanna sna foinsí thuas.

metric (ainmfhocal): tomhas

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, luach a dhéanann cur síos cainníochtúil ar sonraí nó ar fheiniméan éigin, go háirithe nuair atá sé úsáidte chun dhá shraith sonraí / dhá fheiniméan chur i gcomparáid lena chéile.

sainmhíniú (en): In a mathematical context, a value that gives a quantitative description of data or some phenomenon, especially when used to compare two such data sets of phenomena.

Tagairtí:

- tomhas: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an téarma seo comhchiallach leis an téarma 'measure / tomhas' sa gcomhthéacs matamaitice / ríomheolaíochta atá i gceist anseo.

minimum (ainmfhocal): íosluach

sainmhíniú (ga): An luach is airde gur féidir a fháil (mar shampla, le linn feabhsaithe samhla ríomhfhoghlama).

sainmhíniú (en): The highest value that can be obtained (for example, during the optimisation of a machine learning model).

Tagairtí:

- íosluach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- íos-: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

- luach: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma luaite mar théarma matamaitice i bhFoclóir Uí Dhuinín agus i bhFoclóir De Bhaldraithe. Luaitear mé théarma (gan chomhthéacs léir) i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin. Tá an dá chuid den téarma seo luaite le bríonna comhchosúla chomh maith sna foclóirí eile thuas.

model (ainmfhocal): samhail

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, réad matamaiticiúil a úsáideann cur chuige bunaithe ar calcalas chun tasc ríomhfhoghlama a chur i gcrích. I gcomhthéacs sonraí, an fhormaid agus struchtúr ina bhfuil siad léirithe (m.sh. i ngraf nó i dtábla), agus cé chaoi go sonrach atá na sonraí curtha ann (.i. ointeolaíocht graif nó lipéad na gcolún i dtábla)

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, a mathematical object that uses a calculus-based approach to solve a machine learning task. In the context of data, the format or structure in which it is contained (ex. in a graph or in a table), as well as precisely how the data is put in it (i.e. the graph's ontology, or the column labels in a table).

Tagairtí:

- samhail: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní luann foclóir ar bith an téarma seo i gcomhthéacs ríomheolaíochta, ach ar chomhthéacs eile ina bhfuil 'samhail' cosúil le 'cóip' nó 'cosúlacht'. Sin ráite, tá an bhrí sin oiriúnach don úsáid seo – cé nach cóip í, bíonn an tsamhail ríomheolaíochta ag iarraidh aschur feidhm mhatamaiticiúil a réamhinsint go díreach; sin le rá, a chóipeáil.

modular (aidiacht): modúlach

sainmhíniú (ga): Ag trácht ar samhail nó ar próiseas, a bhfuil modúl mar chuid de. Is féidir a rá go bhfuil cuid de shamhail nó de phróiseas, atá mar modúl é féin, modúlach (.i. cuid mhodúlach).

sainmhíniú (en): Regarding a model or process, having modules as parts of it. A part of a model or process can be said to be modular if it is itself a module (i.e. a modular component).

Tagairtí:

- modúlach: Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil leis an mbrí chéanna.
- Féach chomh maith ar an téarma 'module / modúl'.

module (ainmfhocal): modúl

sainmhíniú (ga): Cuid de shamhail nó de phróiseas a bhfuil feidhm ar leith aige agus ar féidir é a úsáid i samhail nó i bpróiseas eile, gan é athrú, chun an tasc céanna a dhéanamh.

sainmhíniú (en): Part of a model or process that has a specific function and that can be used in other models or processes, without changing it, to do the same task.

Tagairtí:

- modúl: Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil ó na foclóirí thuas.

n-shot (ainmfhocal): n-sonra

sainmhíniú (ga): Cur chuige mion-fheabsaithe ina bhfuil an tsamhail réamh-thraenáilte in ann n sonra ó thacar sonraí nua a fheiceáil le linn á mion-fheabhsaithe.

sainmhíniú (en): A finetuning protocol in which the pretrained model is able to see n data points from the new data set during finetuning.

Tagairtí:

- sonra: féach ar an téarma 'database / bunachar sonraí'

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear 'n' i gcomhthéacs matamaiticiúil chun uimhir éigin (ar féidir é athrú) a chur in iúl.
- Úsáidtear n-sonra seachas n-trialach / n-iarrachta nó eile toisc é sin a bheith níos léire. Cuireann 'n-sonra' béim ar an méid sonraí atá ar fáil, seachas ar an méid iarrachtaí atá ceadaithe, chun rud a fhoghlaim.

negative (aidiacht): diúltach

sainmhíniú (ga): ag caint ar uimhir, faoi 0.

sainmhíniú (en): regarding a number, below 0.

Tagairtí:

- diúltach: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil sna foclóirí.

negative (sample) (ainmfhocal): frith-shampla

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graf eolais, abairt thriarach bhréagach a úsáidtear mar fhrith-shampla.

sainmhíniú (en): In the context of knowledge graphs, a fake triple that is used as a counterexample.

Tagairtí:

- frith-: féach ar an téarma 'counterexample / frith-shampla'
- sampla: féach ar an téarma 'sample / shampla'

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear frith-shampla toisc gurb in, go díreach, a bhfuil i gceist sa gcás seo.
- Féach chomh maith ar an téarma 'counterexample / frith-shampla'

negative sampler (ainmfhocal): frith-shamplóir

sainmhíniú (ga): cuid de shamhail leabaithe graif eolais a chruthaíonn frith-shamplaí don tsamhail chéanna.

sainmhíniú (en): the part of a knowledge graph embedding model that creates negative samples for the model.

Tagairtí:

- frith-: féach ar an téarma 'negative / frith-shampla'
- samplóir: féach ar an téarma 'sampler / samplóir'

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní úsáidtear '*samplóir diúltach' toisc nach léir go mbeadh sé sin chomh léir / intuigthe céanna.

network (ainmfhocal): líonra

sainmhíniú (ga): tacar nód agus na gceangal eatarthu.

sainmhíniú (en): a set of nodes and the connections between them.

Tagairtí:

- líonra: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma ar fáil go díreach sna foclóirí.

neural (aidiacht): néarach

sainmhíniú (ga): Ag baint le néaróga (bíodh siad fíor nó saorga) nó le líonraí néaracha.

sainmhíniú (en): Relating to nerves (be they real or artificial) or to neural networks.

Tagairtí:

- néarach: Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil i bhFoclóir Uí Dhónaill (i gcomhthéacs fíor-néaróga amháin).

neural network (NN) (ainmfhocal): líonra néarach (LN)

sainmhíniú (ga): Cur chuige agus struchtúr ríomhfhoghlama bunaithe ar úsáid néaróg saorga.

sainmhíniú (en): An approach to, and structure of, machine learning based on artificial neurons.

Tagairtí:

- líonra: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- néarach: féach ar an téarma 'neural / néarach'

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní bhíonn 'líonra' luaite i gcomhthéacs ríomhaireachta sna foclóirí thuas, cé go mbíonn sé sa gcaint agus i litríocht chomhaimseartha leis an mbrí sin.

node (ainmfhocal): nód

sainmhíniú (ga): cuid de ghraf a chuireann coincheap, bí, nó ainmfhocal in iúl.

sainmhíniú (en): an element of a graph that represents a concept, being, or noun.

Tagairtí:

- nód: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Sna foclóirí seo, déantar tagairt don fhocal 'nód' mar nód i bplandaí (amháin) gan trácht ar comhthéacs níos leithne.

object (ainmfhocal): cuspóir

sainmhíniú (ga): in abairt thriarach (a, f, c) , an nód deireanach c atá mar sprioc ag an gceangal f .

sainmhíniú (en): in a triple (s, p, o) , the final node o that acts as the tail of the relationship p .

Tagairtí:

- cuspóir: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- I mBéarla, samhlaítear abairtí triarach mar abairtí teangeolaíochta le hainmfhocal, le faisnéis, agus le cuspóir. Glactar leis an analach chéanna i nGaeilge.

ontology (ainmfhocal): ointeolaíocht

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais, scéimre a chuireann in iúl struchtúr loighce an ghraif chéanna (m.sh. cé acu na ceangail atá aistreach nó siméadrach).

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge Graph, a schema that describes the logical structure of the graph (such as which relations are transitive or symmetric).

Tagairtí:

- ointeolaíocht: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma ar fáil leis an mbrí chéanna (i gcomhthéacs níos ginearálta) sna foclóirí thuas.

optimisation (ainmfhocal): feabhsúchán

sainmhíniú (ga): An próiseas a bhaineann le samhail ríomhfhoghlama a fheabhsú.

sainmhíniú (en): The process related to optimising a machine learning model.

Tagairtí:

- feabhsúchán: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'to optimise / feabhsaigh'.

optimiser (ainmfhocal): córas feabhsúcháin

sainmhíniú (ga): An córas a dhéanann samhail ríomhfhoghlama a fheabhsú.

sainmhíniú (en): The system that optimises a machine learning model.

Tagairtí:

- córas: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

- feabhsúchán: féach ar an téarma 'optimisation / feabhsúchán'.

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá réimse leathan téarmaí eile ar fáil a mbeadh ciall comhchosúil leo (feabhsaitheoir, córas feabhsaithe, srl), ach meastar gur é 'córas feabhsaithe' an ceann is léire acu sin sa gcomhthéacs seo.
- Féach ar an téarma 'to optimise / feabhsaigh'.

output (ainmfhocal): aschur

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs córais, próisis, nó feidhme, sonraí a thagann as an bpróiseas céanna agus é críochnaithe.

sainmhíniú (en): In the context of a system, process, or function, data that is returned from the process at its end.

Tagairtí:

- aschur: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Foclóir De Bhaldraithe 'aschur' mar théarma teileachumarsáide – sin le rá, i gcomhthéacs an-chosúil leis an gcomhthéacs seo. Sin ráite, is cosúil go bhfuil an téarma 'aschur' (i gcomhthéacs teileachumarsáide) ag trácht ar aschur mar choincheap, seachas mar shonraí nó mar réad ríomhaireachta. Mar sin, is dócha gur cirte a rá 'tá dhá uimhir mar aschur ag an bhfeidhm' nó 'tá dhá uimhir aschuir ag an bhfeidhm' seachas '* tá dhá aschur ag an bhfeidhm'.
- Ní léis ó na Foclóirí thuas gur féidir briathar a dhéanamh as seo (.i. *aschuir). Mar sin, moltar frása le 'aschur' a úsáid nuair atá briathar de dhíth; m.sh. Rinne an fheidhm dhá uimhir a chur amach (mar aschur).

overfitting (ainmfhocal): ró-fhoghlaim

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, foghlaim de ghlanmheabhair ar an tacar traenála i gcaoi a chuireann bac ar patrúin ghinearálta an tacair thraenála a fhoghlaim.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, memorisation of the training set that precludes learning the general patterns of the training set.

Tagairtí:

- ró-: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- foghlaim: féach ar an téarma 'machine learning / ríomhfhoghlaim'

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma cruthaithe mar chomh-fhocal leis an réimír agus an leis in bhfocal thuas.
- Féach chomh maith ar an téarma 'machine learning / ríomhfhoghlaim'

parameter (ainmfhocal): paraiméadar

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs samhla ríomhfhoghlama, luach uimhriúil in-fhoghlama a bhíonn ag athrú le linn an próiseas traenála. Is ionann paraiméadar níos fearr a roghnú do samhail, agus 'tuiscint fhoghlamtha' (mar dhea) na samhla céanna a chur chun cinn.

sainmhíniú (en): In the context of a machine learning mode, a learnable numerical value that changes during the training process. Choosing better parameters for a model improves the model's 'learned understanding' (so to speak).

Tagairtí:

- pharaiméadar: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil ó na foclóirí thuas i gcomhthéacs cosúil go leor.
- Is ionann paraiméadar agus ualach infhoghlamtha.

performance (ainmfhocal): éifeachtacht (ama, taisc)

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomheolaíochta cé chomh maith is a dhéanann samhail nó próiseas tasc éigin de réir tomhais éigin.

sainmhíniú (en): In the context of computer science, how well a model or process does some job as measured by some metric.

Tagairtí:

- éifeachtacht: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil leis an mbrí chéanna ó na foclóirí thuas.
- De réir na bhfoclóirí thuas, ní dhéanann an Ghaeilge idirdhealú idir éifeachtacht ama (cé chomh sciobtha is a dhéantar tasc éigin) agus éifeachtacht taisc (cé chomh maith is a dhéantar tasc éigin). Tá an fhadhb céanna ag an mBéarla, mar a tharlaíonn. Mar fhreagra air, moltar tuilleadh comhthéacs a thabhairt nuair is gá (.i. trí 'éifeachtacht ama' nó 'éifeachtacht taisc' a úsáid).

plausibility (ainmfhocal): inchreidteacht

sainmhíniú (ga): Airí ruda ar (dócha gur) fíor é.

sainmhíniú (en): The property of being (likely) true.

Tagairtí:

- inchreidteacht: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma ar fáil go díreach ó na foclóirí i gcomhthéacs chomhchosúil.

plausibility score (ainmfhocal): scór inchreidteachta

sainmhíniú (ga): Uimhir a dhéanann cur síos ar an dóchúlacht go bhfuil rud fíor.

sainmhíniú (en): A number that represents the chance that something is true

Tagairtí:

- scór: féach ar an téarma 'score / scór'
- inchreidteacht: féach ar an téarma 'plausibility / inchreidteacht'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar nótaí ar 'scór' agus ar 'inchreidteacht'

positive (aidiacht): deimhneach

sainmhíniú (ga): ag caint ar uimhir, níos mó ná 0.

sainmhíniú (en): regarding a number, above 0.

Tagairtí:

- deimhneach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma ar fáil leis an mbrí chéanna sna foclóirí thuas.

positive (triple) (ainmfhocal): fíor-abairt (thriarach)

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graf eolais, abairt thriarach atá mar chuid den GE, agus a ndéantar frith-shamplaí dó.

sainmhíniú (en): In the context of knowledge graphs, a ground-truth triple from the KG for which various negatives are generated.

Tagairtí:

- abairt: féach ar an téarma 'triple / abairt thriarach'
- thriarach: féach ar an téarma 'triple / abairt thriarach'
- fíor: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Úsáidtear frith-shampla toisc gurb in, go díreach, a bhfuil i gceist sa gcás seo.
- Féach chomh maith ar an téarma 'counterexample / frith-shampla'

predicate (ainmfhocal): faisnéis

sainmhíniú (ga): in abairt thriarach (a, f, c) , an ceangal c a cheanglaíonn an t-ainmfhocal a leis an gcuspóir c .

sainmhíniú (en): in a triple (s, p, o) , the predicate p that connects the subject s to the object o .

Tagairtí:

- cuspóir: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- I mBéarla, samhlaítear abairtí triaracha mar abairtí teangeolaíochta le hainmfhocal, le faisnéis, agus le cuspóir. Glactar leis an analach chéanna i nGaeilge.

pretraining (ainmfhocal): réamh-thraenáil

sainmhíniú (ga): An próiseas a bhaineann le samhail ríomhfhoghlama a thraenáil le pleán é a mion-fheabhsú níos déanaí ar shonraí nua.

sainmhíniú (en): The process of training a machine learning model with intent to finetune it later on new data.

Tagairtí:

- réamh-: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- traenáil: féach ar an téarma 'training / traenáil'

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma cruthaithe as an réimír agus as an bhfocal thuas
- Féach chomh maith ar an téarma training / traenáil'.

probability (ainmfhocal): dóchúlacht

sainmhíniú (ga): An seans go dtarlóidh rud randamach.

sainmhíniú (en): The chance that a random event will occur.

Tagairtí:

- dóchúlacht: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Sé 'dóigheamhlacht' a fheictear i bhFoclóir Uí Dhuinín, ach meastar gurb in litriú eile ar an bhfocal céanna.
- Seachas sin, tá an téarma seo ar fáil go díreach ó na foclóirí thuas.

query (ainmfhocal): ceist

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs bunachar sonraí, ordú a chuirtear ar an mbunachar i bhfoirm cód chun freagra a fháil uaidh. Mar shampla, is féidir ceist a chur ar ghraf eolais faoi an bhfuil abairt thriarach éigin sa ngraf, nó nach bhfuil.

sainmhíniú (en): In the context of a database, an order that is given to the database in the form of code to get an answer in return. For example, a query could be put to a knowledge graph asking if a specific triple is a part of the graph, or if it is not.

Tagairtí:

- ceist: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil.

random (aidiacht): randamach

sainmhíniú (ga): Ag caint ar próiseas, gan bheith in ann é a réamhinsint ach le dóchúlachtaí.

sainmhíniú (en): Regarding a process, unable to be predicted except with probabilities.

Tagairtí:

- randamach: Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Is le brí matamaiticiúil a luaitear an téarma seo i Stórchiste.

random sample (ainmfhocal): sampla fánach

sainmhíniú (ga): Sampla a thógtar go randamach.

sainmhíniú (en): A sample that is taken randomly.

Tagairtí:

- sampla: féach ar an téarma 'sample / sampla'
- sampla fánach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an téarma seo ina iomlán ar fáil sna foclóirí thuas. Toisc é a bheith ar fáil ina iomlán, ní úsáidtear 'randamach' sa gcás seo.

range (ainmfhocal): raon

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, tacar luacha atá mar aschur ag feidhm éigin. I gcomhthéacs faisnéise i ngraf eolais, tacar nód ar féidir leo bheith mar chuspóirí in abairtí triaracha leis an bhfaisnéis sin.

sainmhíniú (en): In the context of mathematics, the set of values that can be used as input to some function. In the context of a predicate in a knowledge graph, the set of nodes that can be used as subjects in triples with that predicate.

Tagairtí:

- raon: Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar ó Stórchiste fáil leis an mbrí chéanna i gcomhthéacs matamaitice.
- * Cé go bhfuil an téarma seo i bhFoclóir De Bhaldraithe, ní luaitear comhthéacs ar bith leis, agus níl sé cinnte mar sin an raibh bhrí matamaiticiúil i gceist ann nó nach raibh.
- Cé go bhfuil an focal seo i bhFoclóir Uí Dhónaill, i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin, i bhFoclóir De Bhaldraithe, agus i bhFoclóir Uí Dhuinín, is mar bhealach nó mar limistéar talún seachas mar thacar luacha matamaitice a bhíonn sé luaite iontu.

rank (ainmfhocal): ord

sainmhíniú (ga): Ag trácht ar luach i liosta sórtáilte, an t-innéacs sa liosta sin ag bhfuil sé.

sainmhíniú (en): Regarding a value in a sorted list, the index at which that element is located.

Tagairtí:

- ord: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil.
- An chúis nár úsáideadh 'rang' ná go bhfuil rangú aistrithe chomh maith ar "classification", agus 'rang' mar 'rank' nó mar 'class'. I réamhinsinte nasc is é an tasc atá ann ná roinnt mhór roghanna a chur in ord de réir scór inchreidteachta. Is mar sin a mheastar go bhfuil "ord" (agus 'cuir in ord') níos fearr sa gcás seo, cé go bhfuil ciall éigin le 'rang' mar aistriúchán chomh maith.
- Is minic córas innéacs bunaithe ar 0 a úsáid i ríomheolaíocht. Cé is moite de sin, is córas innéacs bunaithe ar 1 a bhíonn in úsáid i gcónaí i gcomhthéacs leabuithe graf eolas / réamhinsinte nasc.

reference implementation (ainmfhocal): leagan infheidhmithe caighdeánach

sainmhíniú (ga): Leagan infheidhmithe a chuirtear ar fáil mar shampla d'fhorbróirí cóid eile, go háirithe mar leagan caighdeánach de.

sainmhíniú (en): An implementation that is made available for other developers, especially as a standard version.

Tagairtí:

- leagan: féach ar an téarma 'implementation / leagan infheidhmithe'
- feidhmigh: féach ar an téarma 'implementation / leagan infheidhmithe'

Nótaí Aistriúcháin:

- Bhíothas idir dhá chomhairle ar an téarma seo – 'leagan infheidhmithe caighdeánach' nó 'leagan infheidhmithe samplach'. Tá an-chiall leo araon. Glacadh le 'leagan infheidhmithe caighdeánach' toisc gurb in atá i gceist le 'reference implementation', nach mór i gcónaí, ná leagan infheidhmithe a chuirtear i leabharlann chóid.
- Féach chomh maith ar an téarma 'implementation / leagan infheidhmithe'.

regression (ainmfhocal): cúlú

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs matamaitice, an próiseas a bhaineann le cothromóid líne a fháil a dhéanann cur síos cruinn ar patrúin uimhriúla i sraith sonraí.

sainmhíniú (en): The the context of mathematics, the process relating to finding a linear equation that accurately describes the numerical patterns in a data set.

Tagairtí:

- cúlú: De Bhaldrathe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann an trí fhoinsé thuas an téarma seo sa gcomhthéacs ceannann céanna; .i. mar théarma matamaitice.

regularisation (ainmfhocal): tabhairt chun rialtachta

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs samhla ríomhfhoghlama, próiseas a bhfuil mar aidhm aige ró-fhoghlaim a laghdú trí méid luach na bparaiméadar a shrianadh ar chaoi éigin.

sainmhíniú (en): In the context of a machine learning mode, a process that aims to reduce overfitting by restricting the size of parameter values in some way.

Tagairtí:

- tabhairt chun rialtachta: féach ar an téarma 'to regularise / tabhairt chun rialtachta'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'to regularise / tabhairt chun rialtachta'.

regulariser (ainmfhocal): córas rialtachta

sainmhíniú (ga): Córas a dhéanann samhail ríomhfhoghlama a thabhairt chun rialtachta le linn á traenála.

sainmhíniú (en): A system that regularises a machine learning model as it is being trained.

Tagairtí:

- córas: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- rialtacht: féach ar an téarma 'to regularise / tabhair chun rialtacht'

Nótaí Aistriúcháin:

- Frása iomlán ar fáil ó na foclóirí thuas i gcomhthéacs ginearálta.

relation(ship) (ainmfhocal): ceangal

sainmhíniú (ga): cuid de ghraf a nascann (nó a cheanglaíonn) dhá nód le chéile.

sainmhíniú (en): an element of a graph that serves to connect two nodes.

Tagairtí:

- ceangal: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Is mar thagairt d'fheistiú (le rópa) a úsáidtear an téarma seo den chuid is mó sna foclóirí. Sin ráite, is féidir a rá chomh maith go bhfuil dhá nód a bhfuil ceangal eatarthu 'feistithe' lena chéile, sa chaoi nach measann an t-údar gur bac ar bith é sin ar úsáid an fhocail 'ceangal' leis an mbrí nua seo.
- Seo an téarma céanna is a úsáidtear chun 'edge' a chur in iúl, toisc go bhfuil an bhrí chéanna leis.

representation (ainmfhocal): leagan

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs leabuithe graif eolais, leabú nó veicteoir a dhéanann ionad (ar leibhéal matamaiticiúil) réada nó coincheapa sa ngraf.

sainmhíniú (en): In the context of knowledge graph embeddings, an embedding or vector that (at a mathematical level) stands for an object or concept in the graph.

Tagairtí:

- leagan: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní i gcomhthéacs eolaíochta a luaitear an téarma seo, ach is le brí comhchosúil atá sé luaite.
- Is minic a úsáidtear an téarma 'representation' i gcomhthéacs nach bhfuil teicniúil / matamaiticiúil; m.sh. 'Each node in a knowledge graph is a representation of a real-world object or concept'. Cé go bhfuil an frása sin an-teicniúil ann féin, níl gá téarma sainmhínte a úsáid chun 'representation' a chur in iúl ann. Ina leithéid sin de chás, is leor 'cur síos' (nó frása eile cosúil leis sin) chun an bhrí sin a chur in iúl Mar shampla, 'Déanann gach uile nód i ngraf eolas cur síos ar réad nó ar coincheap a bhaineann leis an domhan'.
- Ina theannta sin, is minic gur féidir an focal 'léiriú' a úsáid. Cé go mbeifeá in ann 'léiriú' a úsáid seachas 'leagan' anseo, glactar le leagan toisc go bhfuil brí níos cúinge leis, rud a ligeann dó trácht ar rud (díreach) ar leis gan mearbhall a chur ar an léitheoir.
- Más leagan briathair (.i. 'to represent') atá uait, moltar: 'déan ionad (ruda)', 'seas do', frása le 'cur síos / léiriú', nó mar sin (féach ar Fhoclóir De Bhaldraithe chun tuilleadh samplaí a fháil).

representative (aidiacht): ionadaíochta

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs tacar sonraí, fo-thacar ar féidir é a úsáid in ionad an tacair shonraí mhór toisc na patrúin chéanna a bheith ann. I gcomhthéacs samhlacha ríomhfhoghlama, in ann achoimre leathan a dhéanamh ar patrúin i dtacar sonraí ar a raibh sé traenáilte.

sainmhíniú (en): In the context of a dataset, a subset that can be used in place of the whole dataset because it contains the same patterns. In the context of machine learning models, able to provide a general summary of the patterns in the dataset on which it was trained..

Tagairtí:

- ionadaíocht: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma ar fáil le brí chomhchosúil. I bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin, déantar trácht ar an téarma seo i gcomhthéacs daoine / polaitíocht (.i. ionadaí poiblí) amháin.
- Déanann 'ionadaíocht' trácht ar rud atá úsáidte in ionad ruda eile. Sin go díreach a bhfuil i gceist leis an téarma seo: má tá fo-thacar sonraí ionadaíochta ann, is féidir an fo-thacar sin a úsáid in ionad an tacair mhór as a tháinig sé.

running (aidiacht): ar siúl

sainmhíniú (ga): Ag trácht ar próiseas, tar éis a beith tosaithe agus fós ag obair (gan a bheith críochnaithe go fóill).

sainmhíniú (en): Regarding a process, having been started and still working (not being finished yet).

Tagairtí:

- ar siúl: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá go leor téarmaí eile ar féidir (agus ar ceart) iad a úsáid: tosaithe, ag próiseáil, i mbun próiseála, ar siúl, curtha ar bun, srl. Níl cúis ar bith gan iad sin a úsáid más fearr leat iad. Tugtar sampla amháin thuas ní toisc gurb é is fearr, ach toisc gur rogha mhaith amháin atá ann.

sample (ainmfhocal): sampla

sainmhíniú (ga): sonra a thógtar as dáileadh staitistiúil nó as próiseas randamach.

sainmhíniú (en): a data point that is taken from a statistical distribution or random process.

Tagairtí:

- sampla: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an téarma seo (i gcomhthéacs chomhchosúil ach níos leithne) díreach ar fáil ó na foclóirí thuas.
- Luann Stórchiste 'sampla' mar théarma matamaitice.

sampler (ainmfhocal): samplóir

sainmhíniú (ga): rud (m.sh algartam ríomhaireachta) a dhéanann sampláil.

sainmhíniú (en): a thing (such as a computer algorithm) that samples.

Tagairtí:

- samplóir: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an téarma seo, leis an mbrí céanna, díreach ar fáil sna foclóirí thuas

scalar (aidiacht): scálach

sainmhíniú (ga): Uimhir nach athróg é a bhíonn á húsáid le huimhir eile a mhéadú fúithi.

sainmhíniú (en): A numerical value other than a variable, typically used in multiplication.

Tagairtí:

- comhéifeacht: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma luaite mar théarma matamaitice i bhFoclóir Uí Dhónaill agus i bhFoclóir de Bhaldraithe.
- Luann Stórchiste 'scálach' mar théarma matamaitice.
- Más ainmfhocal atá uait, úsáid 'uimhir scálach' (nó 'scálach' mar atá ag Stórchiste).

score (ainmfhocal): scór

sainmhíniú (ga): Uimhir a dhéanann cur síos ar cé chomh maith atá rud (m.sh. cruinneas samhla foghlama).

sainmhíniú (en): A number describing how good something is (such as the accuracy of a machine learning mode).

Tagairtí:

- scór: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- I gcomhthéacs cluichí a fheictear 'scór' úsáidte sna foclóirí seo, seachas i gcomhthéacs ríomhaireachta.

scoring function (ainmfhocal): feidhm scórála

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs samhlacha leabaithe graif eolais, feidhm a dhéanann scór inchreidteachta a thabhairt d'abairt thríarach.

sainmhíniú (en): In the context of knowledge graph embedding models, a function that assigned a plausibility score to a triple.

Tagairtí:

- feidhm: féarch ar an téarma 'function / feidhm'
- scóráil: féach ar an téarma 'to score / scóráil'

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma cruthaithe go díreach as dá théarma eile sa bhFoclóir Tráchtas.
- Féach chomh maith ar na téarmaí function / feidhm' agus 'to score / scóráil'.

semantics (ainmfhocal): séimeantaic

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graf eolais, staidéar ar brí na sonraí atá istigh ann, nó an bhrí sin í féin.

sainmhíniú (en): In the context of knowledge graphs, study of the meaning of the data they contain, or that meaning itself.

Tagairtí:

- séimeantaic: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach le fáil leis an mbrí chéanna i gcomhthéacs comhchosúil (.i. teangeolaíocht). Toisc mórchuid na dtéarmaí a bhaineann le graif eolais a bheith úsáidte mar analach le gramadach (m.sh. ainmní, faisnéis, agus cuspóir), meastar go gcloíonn an comhthéacs seo go díreach le comhthéacs na ngraf eolais.

set (ainmfhocal): tacar

sainmhíniú (ga): Grúpa rudaí (m.sh uimhreacha) nach bhfuil áirí an oird ann, agus nach mbíonn an rud céanna faoi dhó ann.

sainmhíniú (en): A group of things (such as numbers) that does not have the property of having order, and that does not have repeats.

Tagairtí:

- tacar: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Ní i gcomhthéacs matamaiticiúil a luaitear an téarma seo sna foclóirí seo.
- Is i gcomhthéacs matamaiticiúil a luaitear an téarma seo sna foclóirí eile.

sigmoid function (aidiacht): feidhm siogmóideach

sainmhíniú (ga): An feidhm $\sigma(x) = 1/(1 + e^{-x})$ (a bhfuil cruth cosúil leis an litir 's' air agus é breactha ar graf).

sainmhíniú (en): The function $\sigma(x) = 1/(1 + e^{-x})$ (which has a shape similar to the letter s when plotted on a graph).

Tagairtí:

- feidhm: féach ar an téarma 'function / feidhm'
- siogma: Ó Dónaill (1977) [2]
- -óideach: Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Níl an focal 'siogmóideach' ann i bhfoclóir ar bith atá á úsáid agam, ach is féidir an téarma a chruthú i nGaeilge mar a rinneadh i mBéarla as an litir Gréigise (siogma) agus -'óideach'.

simulation (ainmfhocal): insamhladh

sainmhíniú (ga): Úsáid samhla ríomhfhoghlama (nó uirlisí ríomhaireachta eile) chun próiseas casta a shamhlú i bhfoirm níos simplí.

sainmhíniú (en): The use of a machine learning mode (or other computational tools) to model a complex process in a simpler form.

Tagairtí:

- insamhail: Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Níl focal ar bith ann iomlán foirfe don téarma seo sna foclóirí atá á n-úsáid. Cé is moite de sin, tá brí comhchosúil (nach mór) ag 'insamhail', agus tá an-bhuntaiste aige sin go bhfuil sé cosúil leis an bhfocal 'samhail', atá in úsáid chomh maith sa tráchtas seo. Roghnaíodh mar sin e.
- Is é ionsamhail atá ar Foclóir.ie, ach is é 'insamhail' atá i bhFoclóir Uí Dhónaill. Mar is iondúil sa saothar seo, tugtar aird d'Fhoclóir Uí Dhónaill amháin sa gcás seo.

social network (ainmfhocal): líonra cairdis

sainmhíniú (ga): Graf nó graf eolais ina gcuireann nóid daoine in iúl, agus ina mbíonn ceangail ann a léiríonn cén gaol / baint atá ag daoine lena chéile.

sainmhíniú (en): A graph or knowledge graph in which nodes represent people, and edges represent the relations / connections that people have with each other.

Tagairtí:

- líonra: féach ar an téarma 'network / líonra'
- cairdeas: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an dá fhocal (líonra agus cairdeas) díreach ar fáil ó na foclóirí thuas le brí comhchosúil.
- Tá roinnt roghanna eile ann (m.sh. líonra gaolta). Cé go bhfuil brí níos leithne aige sin (ní hionann gaol agus gaol clainne amháin), is mar líonra cairdis i ndáiríre a bhíonn i mórchuid na 'social networks'. Thairis sin, is as líonra cairdis ar líne (m.sh. ar Facebook) a tháinig an téarma seo i dtosach.
- Níor cheart 'líonra sóisialta' a úsáid – tagann sé sin díreach an an mBéarla gan tuiscint gur ionann 'sóisialta' agus rud a bhaineann le sochaí nó le cumas / tuiscint sóisialta na ndaoine.
- Féach chomh maith ar an téarma 'network / líonra.'

sparse (aidiacht): éadhlúth

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais (nó fo-ghraif), gan mórán ceangail le codanna eile den ghraf / den fho-ghraf.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph (or subgraph), lowly connected with other parts of the same graph / subgraph.

Tagairtí:

- éadhlúth: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Foclóir De Bhaldraithe agus Foclóir Uí Dhónaill an téarma seo mar théarma eolaíochta i gcomhthéacs aeir / an t-atmaisféar, ach leis an mbrí chéanna.
- Tá go leor téarmaí eile (.i. tearc, gann, srl), ach úsáidtear 'éadlúth' toisc gur 'dlúth' an focal atá ar a mhalairt de rud.

sparsity (ainmfhocal): éadlúth

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif eolais (nó fo-ghraif), cé chomh éadlúth is atá sé.

sainmhíniú (en): In the context of a knowledge graph (or subgraph), how sparse it is.

Tagairtí:

- éadlúth: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Foclóir De Bhaldraithe agus Foclóir Uí Dhónaill an téarma seo mar théarma eolaíochta i gcomhthéacs aeir / an t-atmaisféar, ach leis an mbrí chéanna.
- Tá go leor téarmaí eile (.i. tearc, gann, srl), ach úsáidtear 'éadlús' toisc gur 'dlús' an focal atá ar a mhalairt de rud.

state of the art (best) (ainmfhocal): scoth na réimse

sainmhíniú (ga): An tuiscint, samhail, eolas, nó eile is fearr i réimse eolaíochta éigin.

sainmhíniú (en): The best understanding, model, information, etc in a given scientific field.

Tagairtí:

- scoth: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- réimse: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach chomh maith ar an téarma 'state of the art (current) / staid na réimse'. Is é 'staid na réimse' an staid ina bhfuil an réimse ann faoi láthair (bíodh sé go maith nó go dona), agus is é 'scoth na réimse' an chuid is fearr de.
- Ní luann Foclóir Uí Dhuinín 'scoth' mar 'an rud is fearr', ach tá an brí sin le feiceáil ann fós féin sa bhfocal 'scothamhail' ann.
- Mar aon leis sin, is cosúil gur féidir 'scothúil' a úsáid mar aidiacht ceangailte leis an t-ainmfhocal seo.

state of the art (current) (ainmfhocal): staid na réimse

sainmhíniú (ga): An tuiscint / leibhéal taighde atá ann faoi láthair i réimse taighde (bíodh sé go maith nó go dona).

sainmhíniú (en): The understanding or level of current research in a given field of research (whether that is good or bad).

Tagairtí:

- staid: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- réimse: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach chomh maith ar an téarma 'state of the art (best) / scoth na réimse'. Is é 'staid na réimse' an staid ina bhfuil an réimse ann faoi láthair (bíodh sé go maith nó go dona), agus is é 'scoth na réimse' an chuid is fearr de.

structural alignment (ainmfhocal): ailíniú struchtúir

sainmhíniú (ga): Cé chomh maith is a luíonn struchtúr ruda (.i. graf eolais) le cáilíocht mhatamaiticiúil eile.

sainmhíniú (en): How well the structure of something (i.e. a graph) relates to some other mathematical quantity.

Tagairtí:

- ailíniú: féach ar an téarma 'alignment / ailíniú'
- struchtúr: féach ar an téarma 'structure / struchtúr'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'alignment / ailíniú'.
- Féach ar an téarma 'structure / struchtúr'.

structural alignment framework (ainmfhocal): creatlach ailínithe struchtúir

sainmhíniú (ga): An hipitéis taobh thiar den tráchtas seo, a deir go bhfuil ailíniú idir struchtúr graif eolais agus cé chomh maith agus is féidir réamhinsint nasc a dhéanamh air.

sainmhíniú (en): The central hypothesis of this thesis, which states that there is alignment between the structure of a knowledge graph and how well link prediction can be done on it.

Tagairtí:

- creatlach: féach ar an téarma 'framework / creatlach'
- ailíniú: féach ar an téarma 'alignment / ailíniú'
- struchtúr: féach ar an téarma 'structure / struchtúr'

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma cruthaithe as téarmaí eile anseo (agus as 'hipitéis', atá luaite sa gcomhthéacs céanna sna foclóirí thuas).

structural alignment hypothesis (ainmfhocal): hipitéis ar ailíniú struchtúir

sainmhíniú (ga): An hipitéis taobh thiar den tráchtas seo, a deir go bhfuil ailíniú idir struchtúr graif eolais agus cé chomh maith agus is féidir réamhinsint nasc a dhéanamh air.

sainmhíniú (en): The central hypothesis of this thesis, which states that there is alignment between the structure of a knowledge graph and how well link prediction can be done on it.

Tagairtí:

- hipitéis: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- ailíniú: féach ar an téarma 'alignment / ailíniú'
- struchtúr: féach ar an téarma 'structure / struchtúr'

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma cruthaithe as téarmaí eile anseo (agus as 'hipitéis', atá luaite sa gcomhthéacs céanna sna foclóirí thuas).

structure (ainmfhocal): struchtúr

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif, patrúin, achoimrí uimhriúil, agus staitisticí ar féidir iad a áireamh ar an ngraf (gan trácht ar brí / ciall an eolais sa ngraf).

sainmhíniú (en): In the context of a graph, patterns, numerical summaries, and statistics that can be calculated on the graph (without reference to the meaning of the information contained in the graph).

Tagairtí:

- struchtúr: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma luaite le brí comhchosúil sna foclóirí thuas.

subgraph (ainmfhocal): fo-ghraf

sainmhíniú (ga): Cuid de ghráf eolais, atá mar ghráf eolas (níos lú) é féin.

sainmhíniú (en): A part of a knowledge graph that itself is a (smaller) knowledge graph.

Tagairtí:

- fo-: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- graf: féach ar an téarma 'graph / graf'

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an téarma seo i bhFoclóir Uí Dhuinnín, ach leis an mbrí 'faoi' seachas 'mar chuid de'.

subject (ainmfhocal): ainmní

sainmhíniú (ga): in abairt thriarach (a, f, c), an chéad nód a atá mar thús ag an gceangal f .

sainmhíniú (en): in a triple (s, p, o), the first node s that acts as the head of the relationship p .

Tagairtí:

- ainmfhocal: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- I mBéarla, samhlaítear abairtí triaracha mar abairtí teangeolaíochta le hainmfhocal, le faisnéis, agus le cuspóir. Glactar leis an analach chéanna i nGaeilge.

symmetric (aidiacht): siméadrach

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs faisnéise (f) i ngraf eolais, leis an impleacht gur fíor (c, f, a) mar abhairt thiarach más fíor (a, f, c).

sainmhíniú (en): In the context of a predicate (p) in a knowledge graph, implying that the triple (o, p, s) is true if (s, p, o) is true.

Tagairtí:

- siméadrach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil
- Cé go mbíonn 'comhchruthach' luaite mar leagan den fhocal 'symmetrical' i mBéarla, ní bhíonn ach 'siméadrach' luaite mar théarma matamaitice i Stórchiste. Glactar leis sin mar sin.

symmetry (ainmfhocal): siméadracht

sainmhíniú (ga): An t-airí a bhaineann le bheith siméadrach.

sainmhíniú (en): The property of being symmetric.

Tagairtí:

- siméadrach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil
- Féach chomh maith ar an téarma 'symmetric / siméadrach'.

testing (ainmfhocal): teisteáil

sainmhíniú (ga): An próiseas a úsáidtear chun fáil amach cé chomh maith (nó cé chomh dona) is a fheidhmíonn samhail ríomhfhoghlama tar éis di a bheith traenáilte.

sainmhíniú (en): The process that is used to determine how well (or how poorly) a machine learning model works after it has been trained.

Tagairtí:

- teisteáil: Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní bhíonn an téarma seo luaite i gcomhthéacs ríomhaireachta sna foclóirí thuas, ach is le brí chomhchosúil atá sé luaite.

testing set (ainmfhocal): tacar teisteála

sainmhíniú (ga): Tacar sonraí a úsáidtear chun samhail ríomhfhoghlama a theisteáil.

sainmhíniú (en): The dataset used to test a machine learning model.

Tagairtí:

- tacar: féach ar an téarma 'set / tacar'
- teisteáil: féach ar an téarma 'testing / teisteáil'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'set / tacar'.
- Féach ar an téarma 'testing / teisteáil'.

to approximate (ainmfhocal): meastachán a dhéanamh (ar)

sainmhíniú (ga): Luach a mheas.

sainmhíniú (en): To estimate a value.

Tagairtí:

- meastachán: féach ar an téarma 'to estimate (about) / meastachán a dhéanamh (ar)'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'to estimate (about) / meastachán a dhéanamh (ar)'.

to classify (ainmfhocal): aicmigh

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, an tasc aicmithe a chur i gcrích.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, to perform the classification task

Tagairtí:

- rangaigh: féach ar an téarma 'classification / aicmiú'

Nótaí Aistriúcháin:

- * Is é 'aicmiú' seachas 'aicmigh' atá i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin.
- Féach comh maith ar an téarma 'classification / aicmiú'.

to cluster (briathar): rangú ionduchtach a dhéanamh

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, an tasc rangaithe ionductaigh a chur i gcrích.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, to perform the clustering task.

Tagairtí:

- rangaigh: féach ar an téarma 'classification / rangú'
- ionduchtach: féach ar an téarma 'clustering / rangú ionduchtach'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'clustering / rangú ionduchtach'.

to estimate (about) (ainmfhocal): meastachán a dhéanamh (ar)

sainmhíniú (ga): Luach a mheas.

sainmhíniú (en): To estimate a value.

Tagairtí:

- meastachán: féach ar an téarma 'estimate / meastachán'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'estimate / meastachán'.
- Tá an téarma seo comhchiallach leis an téarma 'to approximate / meastachán a dhéanamh (ar)' sa gcomhthéacs matamaitice / ríomheolaíochta atá i gceist anseo.

to evaluate (briathar): measúnaigh

sainmhíniú (ga): Próiseas teisteála nó deimhnithe a dhéanamh ar shamhail ríomhfhoghlama.

sainmhíniú (en): To perform testing or validation on a machine learning model.

Tagairtí:

- measúnaigh: féach ar an téarma 'evaluation / measúnú'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'evaluation / measúnú'

to finetune (briathar): mion-fheabhsú

sainmhíniú (ga): Samhail ríomhfhoghlama atá traenáilte cheana a thraenáil ar sonraí nua.

sainmhíniú (en): To take a pre-trained machine learning model and train it further on new data.

Tagairtí:

- mion-: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]
- feabhsú: féach ar an téarma 'to optimise / feabhsaigh'

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní luaitear mar réimír i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin an téarma 'mion-'.
- Ní bhítear ag caint ar mion-fheabhsúchán (nach ionann agus mion-fheabhsú) ná ar 'chórais mhion-fheabhsúchán' go minic, agus mar sin ní chuirtear mar téarmaí anseo iad sin.
- Is é 'mionchoigeartú' atá ar Tearma.ie ina chomhair seo. Cé go bhfuil bunús leis sin de réir Fhoclóir Uí Dhónaill, is doiléire é mar théarma toisc nach mbíonn coigeartú in úsáid i gcomhthéacs ríomheolaíochta ar bith (fiú ar Tearma.ie, ní luaitear an comhthéacs sin leis). Thairis sin, ní mheatar go bhfuil gá le fréamh nua anseo – níl i gceist le 'finetuning' ach (mion)fheabhsú. Meastar gur léire é an focal céanna a úsáid, toisc nach bhfuil gá ar bith le focal eile chun idirdhealú ar bith a dhéanamh.
- Féach chomh maith ar an téarma 'to optimise / feabhsaigh'.

to input (into) (ainmfhocal): cuir isteach (i)

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs córais, próisis, nó feidhme, sonraí a tabhairt dó lena bheith úsáidte chun sprioc éigin a bhaint amach (m.sh áireamh luach éigin).

sainmhíniú (en): In the context of a system, process, or function, to give it data to be used to achieve an end (such as the calculation of a certain value).

Tagairtí:

- cuir isteach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma a fáil le brí comhchosúil ó na foclóirí thuas
- Mar shampla (rud nach bhfuil iomlán léir ón téarma Gaeilge thuas) is féidir 'cuireadh X isteach sa bhfeidhm' chun 'X was input into the function' a chur in iúl i nGaeilge.
- Cé go ndéanann Foclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin agus Foclóir Uí Dhuinín trácht ar an bhfrása seo, úsáideann siad i gcomhthéacsanna ar leith é.
- Féach chomh maith ar an téarma 'input / ionchur'; tá samplaí ann chomh maith ar cé chaoi 'to input' a chur in iúl leis an téarma sin.

to instantiate (briathar): cruthaigh

sainmhíniú (ga): Cruth a chur ar réad (matamaiticiúil nó ríomhaireachta), go háirithe de réir creatlaí sainmhínithe éigin.

sainmhíniú (en): To create a (mathematical or computational) object, especially according to a strictly defined framework.

Tagairtí:

- cruthaigh: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Don chuid is mó, is ionann ‘instantiation’ (mar phróiseas) agus rud a chruthú. Úsáidtear an téarma sin mar sin.
- Toisc gur coincheap ginearálta agus leathan atá i gceist leis an téarma seo, tá sé iomlán ceart go leor focail agus frásaí comhchiallacha a úsáid ina ionad seo, m.sh. cum, cruth a chur ar, srl. ag braith ar an gcomhthéacs.
- Tá ‘áscaigh’, as an bhfocal ‘asc’ ar Tearma.ie – focal nach bhfuil bunús ar bith leis i bhFoclóir Uí Dhónaill, de Bhaldraithe, ná Uí Dhuinín. Diúltaítear dó sin mar théarma mar sin.

to measure (ainmfhocal): tomhais

sainmhíniú (ga): Tomhas a dhéanamh ar phróiseas nó ar sonraí éigin.

sainmhíniú (en): To measure some effect or data.

Tagairtí:

- tomhas: féach ar an téarma ‘metric / tomhas’

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma ‘metric / tomhas’.

to model (ainmfhocal): samhlaigh

sainmhíniú (ga): Samhail ríomhaireachta nó staitistiúil a chruthú, nó samhail sonraí a chruthú.

sainmhíniú (en): The process of creating a (machine learning or statistical) model, or the process of creating a data model

Tagairtí:

- samhlaigh: De Bhaldraithe (1978) [3]*, Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]*

Nótaí Aistriúcháin:

- Is i gcomhthéacs smaointeoireachta a luaitear an focal ‘samhlaigh’, seachas i gcomhthéacs ríomhaireachta ná matamaitice. Ach, toisc go nglactar le ‘samhail’ sa gcomhthéacs seo, glactar leis an mbriathar ‘samhlaigh’ atá ceangailte leis.

to optimise (briathar): feabhsaigh

sainmhíniú (ga): Samhail ríomhfhoghlaime a chur chun cinn trína cuid paraiméadar a nuashonrú. Is ionann feabhsú agus foghlaim ar leibhéal matamaiticiúil.

sainmhíniú (en): To improve a machine learning model by updating its parameters. At a mathematical level, optimisation is learning.

Tagairtí:

- feabhsaigh: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an téarma seo ar fáil díreach ó na foclóirí thuas le brí comhchosúil.

- Tá 'optamaigh' ar Tearma.ie, ach ní léir ón suíomh sin cén fáth nár leor 'feabhsaigh'. Thairis sin, ní bhíonn trácht ar 'optamaigh' mar fhocal i bhFoclóir dúchasach ar bith, agus tá an bhrí cheannann chéanna ag 'feabhsaigh' sa gcomhthéacs seo. Glactar le 'feabhsaigh' seachas le 'optamaigh' mar sin.
- Is é 'feabhsú' atá i bhFoclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin.

to output (ainmfhocal): cuir amach

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs córais, próisis, nó feidhme, sonraí a tabhairt dó lena bheith úsáidte chun sprioc éigin a bhaint amach (m.sh áireamh luach éigin).

sainmhíniú (en): In the context of a system, process, or function, to give it data to be used to achieve an end (such as the calculation of a certain value).

Tagairtí:

- cuir amach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma a fáil le brí comhchosúil ó na foclóirí thuas
- Tá go leor leor slite eile chun é seo a rá. Mar shampla, 'chuir an fheidhm X amach', 'is é X a bhí mar thoradh ar an bhfeidhm' 'bhí X curtha as an bhfeidhm', 'rinneadh an fheidhm X a chur amach', srl. Ní ann sa téarma thuas ach sampla amháin.
- Cé go ndéanann Foclóir Uí Dhuinín trácht ar an bhfrása seo, úsáideann sé i gcomhthéacsanna ar leith é.
- Féach chomh maith ar an téarma 'output / aschur'; tá samplaí ann chomh maith ar cé chaoi 'to input' a chur in iúl leis an téarma sin.

to pretrain (briathair): réamh-thraenáil

sainmhíniú (ga): Samhail ríomhfhoghlama a thraenáil le plan é a mion-fheabhsú níos déanaí ar shonraí nua.

sainmhíniú (en): To train a machine learning model with intent to finetune it later on new data.

Tagairtí:

- réamh-: feach ar an téarma 'pretraining / réamh-thraenáil'
- traenáil: feach ar an téarma 'training / traenáil'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'pretraining / réamh-thraenáil'
- Féach chomh maith ar an téarma training / traenáil'.

to rank (briathar): cuir in ord

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs liosta nó sraithe, é a eagrú de réir luach a mball.

sainmhíniú (en): In the context of a list or sequence, to order it according to the values of its elements.

Tagairtí:

- (cuir) in ord: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

- ord: féach ar an téarma 'rank / ord'

Nótaí Aistriúcháin:

- De réir Fhoclóir Uí Dhuinín, tá an bhrí céanna ag 'ordaigh' – ach bíonn an leagan sin úsáidte i comhthéacs litríochta amháin. Móide sin, bíonn go leor samplaí den fhrása 'cuir in ord' nó 'in ord' sna foclóirí thuas – rud a fhágann go bhfuil níos fianaise lena aghaidh sin.
- Féach chomh maith ar an téarma 'order / ord'.

to reason (on) (briathar): réasúnaíocht a dhéanamh (ar)

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, úsáid rialacha loighce chun fíricí nua a réamhinsint.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, the use of logical rules to predict new facts.

Tagairtí:

- réasúnaíocht (a dhéanamh): De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil ó na foclóirí thuas le brí comhchosúil.

to regularise (briathar): tabhair chun rialtachta

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs samhla ríomhfhoghlama, ró-fhoghlaim a laghdú trí méid luach na bparaiméadar a shrianadh ar chaoi éigin.

sainmhíniú (en): In the context of a machine learning mode, reducing overfitting by restricting the size of parameter values in some way.

Tagairtí:

- tabhair chun rialtachta: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Frása iomlán ar fáil ó na foclóirí thuas i gcomhthéacs ginearálta.

to run (briathar): cuir ar siúl

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomheolaíochta, próiseas a chur ar siúl.

sainmhíniú (en): In the context of computer science, to begin a process.

Tagairtí:

- cuir ar siúl: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2]
- ar siúl: féach ar an téarma 'running / ar siúl'

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá go leor téarmaí eile ar féidir (agus ar ceart) iad a úsáid chomh maith: tosaigh, próiseáil, cuir ar siúl, cuir ar bun, srl. Níl cúis ar bith gan iad sin a úsáid más fearr leat iad. Tugtar sampla amháin thuas ní toisc gurb é is fearr, ach toisc gur rogha mhaith amháin atá ann.
- Tá 'rith' ar Tearma.ie agus, de réir Fhoclóir Uí Dhónaill, is cosúil gur féidir é a úsáid sa gcomhthéacs seo chomh maith. SIN ráite, tá 'cuir ar siúl' luaite thuas toisc go cloíonn sé leis an téarma 'running / ar siúl' (agus toisc nach bhfuil fianaise i bhfoclóir dúchasach ar bith an féidir 'ag rith', nó mar sin, a úsáid).
- Féach chomh maith ar an téarma 'running / ar siúl'

to sample (briathar): sampláil

sainmhíniú (ga): sampla a thógáil.

sainmhíniú (en): the process of taking a sample.

Tagairtí:

- sampla: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an téarma seo (i gcomhthéacs chomhchosúil ach níos leithne) díreach ar fáil ó na foclóirí thuas.
- Úsáideann Stórchiste 'sampláil' mar théarma matamaitice.

to score (briathar): scóráil

sainmhíniú (ga): Scór a thabhairt do rud (m.sh. samhail ríomhfhoghlama).

sainmhíniú (en): To give a score to something (such as a machine learning model).

Tagairtí:

- scóráil: Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- I gcomhthéacs cluichí a fheictear 'scóráil' úsáidte i bhFoclóir Uí Dhónaill, seachas i gcomhthéacs ríomhaireachta.

to simulate (briathar): insamhail

sainmhíniú (ga): Samhlail ríomhfhoghlama (nó uirlisí ríomhaireachta eile) a úsáid chun próiseas casta a shamhlú i bhfoirm níos simplí.

sainmhíniú (en): To use a machine learning model (or other computational tools) to model a complex process in a simpler form.

Tagairtí:

- insamhail: féach ar an téarma 'simulation / insamhladh'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'simulation / insamhladh'.

to test (briathar): teisteáil

sainmhíniú (ga): Próiseas teisteála a dhéanamh ar shamhail ríomhfhoghlama.

sainmhíniú (en): To perform testing on a machine learning model.

Tagairtí:

- teisteáil: féach ar an téarma 'testing / teisteáil'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'testing / teisteáil'

to train (briathar): traenáil

sainmhíniú (ga): Próiseas traenála a dhéanamh ar shamhail ríomhfhoghlama.

sainmhíniú (en): To perform training on a machine learning model.

Tagairtí:

- traenáil: féach ar an téarma 'training / traenáil'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'training / traenáil'

to validate (ainmfhocal): deimhnigh

sainmhíniú (ga): Próiseas deimhnithe a dhéanamh ar shamhail ríomhfhoghlama.

sainmhíniú (en): To perform validation on a machine learning model.

Tagairtí:

- deimhnigh: féach ar an téarma 'validation / deimhniú'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'validation / deimhniú'

to weight (briathar): ualaigh

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama nó matamaiticiúil, ualach a chur le slonn, le huimhir, nó le ní eile.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning or mathematics, to apply a numerical weight to an expression, number or other thing.

Tagairtí:

- ualaigh: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Stórchiste agus Foclóir Uí Dhónaill 'ualaigh' mar théarma staitistiúil. (Is sa téarma 'meán ualaithe' a fheictear an téarma seo i Stórchiste.)
- Féach chomh maith ar an téarma 'weight / ualach'.
- Athrú ó leagan v1.1 alfa – bhí téarma mícheart ('uimhir ualaigh a chur le') sa bhFoclóir Tráchtais. Rinneadh é sin a athrú toisc fianaise ó Stórchiste agus ó Fhoclóir Uí Dhónaill.

topology (ainmfhocal): toipeolaíocht

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs graif, cur síos matamaiticiúil ar cé chaoi an bhíonn a nóid ceangailte lena chéile; nó, réimse staidéir matamaitice bunaithe ar an anailísíocht ar struchtúr graf.

sainmhíniú (en): In the context of a graph, a mathematical description of how its nodes are connected; or, the field of mathematical study based on analysis of graph structure.

Tagairtí:

- toipeolaíocht: Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil ó Fhoclóir Uí Dhónaill.

training (ainmfhocal): traenáil

sainmhíniú (ga): An próiseas a bhaineann le feabhsú samhla foghlama trí sonraí foghlama a thabhairt di.

sainmhíniú (en): The process of optimising a machine learning model by giving it data to learn from.

Tagairtí:

- traenáil: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní bhíonn an téarma seo luaite i gcomhthéacs ríomhaireachta sna foclóirí thuas. Cé is moite de sin, luaitear é i gcomhthéacs cosúil go leor (.i. ainmí nó duine a thraenáil).
- Tá 'oiliúint' ar Tearma.ie, ach ní ghlactar leis an téarma sin. De réir Fhoclóir Uí Dhónaill, bíonn tréitheanna níos daonna ag baint le hoiliúint seachas le traenáil. Thairis sin, is minic agus "oilte" úsáidte chun "skilled" a chur in iúl – ach ní hionann samhail ríomhfhoghlama a bheith traenáilte agus scil ar bith a bheith aici – teipeann ar an bpróiseas traenála torthaí maithe a fháil go minic. Ní bhíonn an chlaontacht seo ag baint le 'traenáil', agus glactar leis mar sin.

training set (ainmfhocal): tacar traenála

sainmhíniú (ga): Tacar sonraí a úsáidtear chun samhail ríomhfhoghlama a thraenáil.

sainmhíniú (en): The dataset used to train a machine learning model.

Tagairtí:

- tacar: féach ar an téarma 'set / tacar'
- traenáil: féach ar an téarma 'training / traenáil'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'set / tacar'.
- Féach ar an téarma 'training / traenáil'.

transfer learning (ainmfhocal): tras-fhoghlaim

sainmhíniú (ga): úsáid cur chuige mion-feabhsaithe chun cur ar chumas samhla fhoghlama atá ann cheana (.i. atá réamh-thraenáilte) tasc nua a dhéanamh atá gaolmhar le tasc na bun-samhla.

sainmhíniú (en): the practice of fine-training a pre-existing (pre-trained) machine learning model to produce a new model that solves a different task related to the one the pretrained model could solve.

Tagairtí:

- tras-: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- foghlaim: féach ar an téarma 'machine learning / ríomhfhoghlaim'

Nótaí Aistriúcháin:

- Níl aistriúchán déanta ar an téarma seo cheana go bhfios don údar (fiú ar Tearma.ie). Cumtar téarma nua mar sin, as an réimír 'tras-' agus an focal 'foghlaim'.

transitivity (ainmfhocal): aistreach

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs faisnéise (f) i ngraf eolais, leis an impleacht gur fíor (a,f,c) mar abairt thiarach más fíor (a,f,b) agus (b,f,c) .

sainmhíniú (en): In the context of a predicate (p) in a knowledge graph, implying that the triple (a,p,c) is true if (a,p,b) and (b,p,c) are true.

Tagairtí:

- aistreach: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Téarma díreach ar fáil le brí chomhchosúil. I bhFoclóir de Bhaldraithe luaitear é i gcomhthéacs gramadaí. Toisc mórchuid na dtéarmaí a bhaineann le graif eolais a bheith úsáidte mar analach le gramadach (m.sh. ainmní, faisnéis, agus cuspóir), meastar go gcloíonn an comhthéacs seo go díreach le comhthéacs na ngraf eolais. I Stórchiste, tá an téarma seo luaite mar théarma matamaitice.
- Cé go luann Foclóir Uí Dhónaill agus Uí Mhaoileoin an téarma seo, is i gcomhthéacs iomlán ar leith atá sé luaite ann.

triple (ainmfhocal): abairt thriarach

sainmhíniú (ga): abairt trí choda (a, f, c) atá mar aonad eolais bunúsach i ngraf eolais.

sainmhíniú (en): a three-part statement (s, p, o) that acts as the basic unit of knowledge in a knowledge graph.

Tagairtí:

- abairt: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- triarach: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Cé go bhfuil an focal 'triarach' ar Tearma.ie leis an mbrí chéanna (nach mór), ní ghlacfar leis sin toisc nach bhfuil fianaise ar bith ann sna foclóirí iontaofa gur féidir 'triarach' a úsáid mar ainmfhocal. Sna foclóirí eile sin, ní luaitear é ach mar aidiacht. Mar sin, úsáidtear mar aidiacht amháin anseo é.
- Úsáidtear 'abairt' i gcomhthéacs gramadaí, seachas 'ráiteas'. Bíonn nach mór chuile rud a bhaineann le graif eolais samhlaithe mar analach le teangeolaíochta / le gramadach. Mar sin, meatar gur léire cloí le 'abairt thriarach' ná 'ráiteas triarach' (nó téarma eile mar sin).

underfitting (ainmfhocal): foghlaim easnamhach

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama, foghlaim neamh-iomlán a fhágann nach bhfuil an tsamhail in ann patrúin ginearálta a fháil ón tacar traenála.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning, incomplete learning that results in the model not being able to learn general patterns from the training set.

Tagairtí:

- foghlaim: féach ar an téarma 'machine learning / ríomhfhoghlaim'
- easnamhach: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1]*, Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- * Is é 'easnamh' seachas 'easnamhach' atá i bhFoclóir Uí Dhuinín.
- Féach chomh maith ar an téarma 'machine learning / ríomhfhoghlaim'

unseen (aidiacht): neamh-fheicthe

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs tacar sonraí (m.sh. tacar teisteála / deimhnithe), gan a bheith úsáidte / feicthe le linn an próiseas traenála a dhéantar ar shamhail ríomhfhoghlama.

sainmhíniú (en): In the context of a dataset (such as the testing / validation set), not being used / seen during the training phase of a machine learning model.

Tagairtí:

- neamh-: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]
- feic: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá téarmaí eile luaite leis an mbrí chéanna i bhFoclóir De Bhaldraithe (.i. gan feiceáil, gan radhairc air) a bheadh oiriúnach chomh maith. Meastar gurb é is léire, áfach, ná 'neamh-fheicthe' sa gcomhthéacs sainmhínithe seo.

validation (ainmfhocal): deimhniú

sainmhíniú (ga): An próiseas a úsáidtear chun a mheas cé chomh maith (nó cé chomh dona) is a fheidhmíonn samhail ríomhfhoghlama le linn a traenáilte.

sainmhíniú (en): The process that is used to estimate how well (or how poorly) a machine learning model works while it is being trained.

Tagairtí:

- deimhniú: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2]

Nótaí Aistriúcháin:

- Ní bhíonn an téarma seo luaite i gcomhthéacs ríomhaireachta sna foclóirí thuas, ach is le brí chomhchosúil atá sé luaite.

validation set (ainmfhocal): tacar deimhnithe

sainmhíniú (ga): Tacar sonraí a úsáidtear chun samhail ríomhfhoghlama a dheimhniú.

sainmhíniú (en): The dataset used to validate a machine learning model.

Tagairtí:

- tacar: féach ar an téarma 'set / tacar'
- deimhniú: féach ar an téarma 'validation / deimhniú'

Nótaí Aistriúcháin:

- Féach ar an téarma 'set / tacar'.
- Féach ar an téarma 'validation / deimhniú'.

vector (ainmfhocal): veicteoir

sainmhíniú (ga): Liosta ordaithe uimhreacha a shamhlaíonn pointe i spás, nó aistriú sa spás céanna.

sainmhíniú (en): An ordered list of numbers that represents a displacement in space, or a point in space.

Tagairtí:

- veicteoir: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Tá an téarma sna foinsí thuas mar théarma matamaitice, agus glactar leis díreach mar atá mar sin.

weight (ainmfhocal): ualach

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama nó matamaiticiúil, uimhir scálach a mhéadaítear le slonn (go háirithe chun raon na luacha aschuir ón slonn sin a athrú nó a shrianadh); nó, uimhir scálach a úsáidtear mar lipéad (mar shampla, ar chodanna de ghraf).

sainmhíniú (en): In the context of machine learning or mathematics, a scalar number that is multiplied with an expression (especially to change or restrict the range of values output by that expression); or, a scalar value used as a label (such as on elements of a graph).

Tagairtí:

- uimhir: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]
- ualach: De Bhaldraithe (1978) [3], Dineen (1934) [1], Ó Dónaill et al. (1991) [4]*, Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Foclóir Uí Dhónaill agus Stórchiste 'ualaigh' (briathar) mar théarma staitistiúil, ach ní luann siad 'ualach' sa gcomhthéacs céanna. Sin ráite, tá an fréamh céanna acu araon, agus ní féidir frása eile le 'ualach' (m.sh. uimhir ualaithe) a chumadh toisc go mbeadh ciall leis leis sin (.i. uimhir a bhfuil ualach curtha leis, seachas an t-ualach é féin).
- Tá ciall leis an téarma 'ualach' – ní Béarlachas é. I gcomhthéacs an meicnice staitistiúla, tá baint díreach idir ualaigh (mar uimhreacha) agus ualaigh mheicniúla. Ní hé gur aistriúchán ar fhocal Béarla é 'ualach', ach gur leagan Gaeilge de choincheap eolaíochta atá ann.
- Tá 'weight -; ualach' ar fáil ar Tearma.ie – agus tá ciall éigin leis sin toisc go nglacann Foclóir Uí Dhónaill leis an téarma 'ualaigh' mar théarma staitistiúil.
- Cé go bhfuil focail le bríonna comhchosúla leis seo (uimhir, uimhir scálach, paraiméadar, srl), ní oireann ceann ar bith acu don bhrí sainmhínithe atá de dhíth anseo. Is féidir iad a úsáid go minic in ionad an téarma seo, ach ní i gcónaí.
- Athrú ó v1.1 alfa – bhí an téarma seo aistrithe mar 'uimhir ualaigh' cheana, as 'uimhir' agus 'ualach'. Ní shin an téarma ceart, áfach, agus rinneadh a chur i gceart don leagan seo den Fhoclóir Tráchtais.

weighted (aidiacht): ualaithe

sainmhíniú (ga): I gcomhthéacs ríomhfhoghlama nó matamaiticiúil, ualach a chur le slonn, le huimhir, nó le ní eile.

sainmhíniú (en): In the context of machine learning or mathematics, having a numerical weight.

Tagairtí:

- ualaigh: De Bhaldraithe (1978) [3], Ó Dónaill (1977) [2], Williams et al. (2023) [5]

Nótaí Aistriúcháin:

- Luann Stórchiste agus Foclóir Uí Dhónaill 'ualaigh' mar théarma staitistiúil. (Is sa téarma 'meán ualaithe' a fheictear an téarma seo i Stórchiste.)
- Féach chomh maith ar an téarma 'weight / ualach'.

Tagairtí

- [1] Patrick S. Dineen. *Foclóir Gaedhilge agus Béarla*. Baile Átha Cliath, Éire: Cumann na Scríbhneann Gaedhilge, 1934.
- [2] Niall Ó Dónaill. *Foclóir Gaeilge-Béarla*. Baile Átha Cliath, Éire: An Gúm, 1977.
- [3] Tomás de Bhaldraithe. *English-Irish Dictionary*. 1978. URL: <https://www.teanglann.ie/ga/eid/>.
- [4] Ó Dónaill agus Ua Maoileoin. *An Foclóir Beag*. 1991. URL: <https://www.teanglann.ie/ga/fb/>.
- [5] Nicholas Williams. *Stórchiste*. Ed. by Michael Everson. Dundee, Alba: Everttype, 2023.